

SZAKDOLGOZAT

Szabó Adél

2025

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Budai Campus

Tájépítészeti, Településtervezési és Díszkertészeti Intézet

Tájrendező és kertépítő mérnöki alapképzési szak

AZ ÁRPÁDI MARKOVITS-KÚRIA TÖRTÉNETI KUTATÁSA

Belső konzulens: Gecséné dr. Tar Imola
Egyetemi docens

**Belső konzulens
intézete/tanszéke:** Kertművészeti és Kertépítészeti
Tanszék, Tájépítészeti,
Településtervezési és
Díszkertészeti Intézet

Készítette: Szabó Adél

Budapest

2025

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	4
1.1 Témaválasztás és célkitűzések	4
1.2 Módszertan.....	4
1.3 Lehatárolás.....	6
2. Árpád falu történeti háttere.....	8
2.1 Földrajzi és történelmi kontextus.....	8
2.2 Történeti térképek vizsgálata	10
2.3 Az árpádi favilla készítés	12
2.4 Bihar megye jelentősége	14
3. A Markovits-kúria története.....	17
3.1 Építtetés és eredeti funkció	17
3.2 Fontos tulajdonosok és események	18
4. Építészeti jellemzők és jelenlegi állapot felmérés.....	22
4.1 Építészeti leírás	22
4.2 A kúria jelenlegi állapota és restaurálási törekvések	23
5. A kúria kert környezeti és kulturális jelentősége	27
5.1 Kert és táji kapcsolat.....	27
5.2 A kert kulturális értéke.....	29
5.3 Növényállomány	32
6. Összegzés, változások elemzése, és javaslatok.....	41
6.1 A 2025-ös változások bemutatása.....	42
7. Forrásjegyzék.....	48

1. Bevezetés

1.1 Témaválasztás és célkitűzések

A Markovits-kúria történeti kutatását azért választottam szakdolgozatom témájául, mert ez a kúria szülőfalumban, Árpádon található, ahol gyermekkoromat töltöttem. Gyerekként számtalanszor jártam a kúria közelében, és mindig lenyűgözött annak építészeti megjelenése, valamint a hozzá tartozó, kert szépsége. Ezek az élmények és személyes kötődések ösztönöztek arra, hogy jobban megismerjem a kúria épületének, valamint kertnek a múltját, és ezt akár megoszthassam a helyi közösséggel.

A kúria történetének kutatása kifejezetten izgalmas számomra, mert egészen a 2024-es évig nem volt lehetőségem megismerni a tulajdonosát, a volt tulajdonosról mindezidáig csak szóbeszédből hallottam, így a kúria és eddigi állapota rejtélyesnek bizonyult. Azonban 2024-ben tulajdonos váltás történt, a birtokot egy helyi lakos, két társával együtt megvásárolta. Ez a már személyesebb kapcsolat lehetővé teszi számomra, hogy első kézből szerezzek információkat a kúria jelenlegi állapotáról, valamint a helyreállításával és fenntartható hasznosításával kapcsolatos tervekről. Valamint nagyban megkönnyíti a kutatást, és hitelesebb, mélyebb betekintést nyújt a kúria életébe.

A szakdolgozatom célkitűzése két fő irányba ágazik. Az egyik fő célom, hogy átfogó képet alkossak a Markovits-kúria történetéről, kezdve az épület megépítésétől, a tulajdonosváltásokon keresztül, át az épület és a kert funkcióinak változásain, valamint megfogalmazzam a kúria helyét és szerepét a helyi közösség életében. E célból beszélgetéseket is folytatok a falu idősebb lakóival, akik személyes emlékeikkel és tapasztalataikkal gazdagítják az adatgyűjtést, segítve a múlt megértését.

Másodlagos célom, hogy a dolgozat végén konkrét javaslatokat fogalmazzak meg a kúria és annak kertjének helyreállítására és fenntartható hasznosítására, valamint a dolgozatom elkészülte alatt történő jelentős változások kielemezése. Számomra fontos cél, hogy a kúria ne csak szép és esztétikussá váljon, hanem funkcionális szempontból is vonzó legyen a lakosok számára, ügyelve, hogy megőrizze annak történeti örökségének fontosságát.

1.2 Módszertan

A szakdolgozat elkészítése során többféle kutatási módszert alkalmazok annak érdekében, hogy a Markovits-kúria történetét és jelenlegi állapotát minél alaposabban és hitelesebben feltárhassam.

Levéltári és könyvtári kutatások:

- Hivatalos dokumentumok, tulajdonosi jegyzőkönyvek, történeti és katonai térképek, légifelvételek és más történeti források átvizsgálása.
- Az áttekintésemet a legközelebbi nagyvárosi könyvtárban kezdtem, a nagyszalontai Teodor Neş könyvtárban, ahol sajnos nem találtam használható információkat a kúriáról. A következő

könyvtár és levéltár, amit felkerestem, a Nagyváradi Római Katolikus Egyházmegye levéltára, valamint könyvtára volt. Itt találtam néhány, a megyéről szóló szakirodalmat, de sajnos a települést és a kúriát sem említették benne. Egyetlen használható szakirodalmat találtam, a nagyváradi "Gheorghe Șincai" Megyei Könyvtárban, Dukrét Géza: Épített örökségünk Bihar megyében című kötetét, melyben a kúria építési stílusát véltem felfedezni, ami fontos információ a szakdolgozatom számára.

Szakirodalmi áttekintés:

- A kúria történetére vonatkozó szakirodalmak áttekintése.
- A kutatásom során sajnos kevés olyan szakirodalmat találtam, amiben említették a kúriát vagy a kertet. Összesen hat olyan szakirodalmat találtam, amiben használható információkra leltem a kutatáshoz. Az első és legfontosabb Bondár Ferenc: Árpád falu története, 1996 -1997, amelyben rengeteg információ van a faluról, a kúriáról és a kertről. A dolgozatom egyik alappillére ez a szakirodalom. Az alábbiakban felsorolt szakirodalmakat találtam még hasznosnak a kutatásom során: Varga E. Árpád: Erdély etnikai és felekezeti statisztikája I., Bessenyei István: Az árpádi faluvilág, Dukrét Géza: Épített örökségünk Bihar megyében és Dukrét Géza: A műemlékvédelem fölöttébb szükséges voltáról, és Borovszky Samu: Magyarország vármegyéi és városai. Számos más szakirodalom is áttekintésre került a feltárás alatt, bár ezek nem voltak hasznosak számomra. Néhány példa, amit a nagyváradi megyei könyvtárban találtam: K. Nagy Sándor: Biharvármegye földrajza, Nagyváradi Napló Jubiláris Albuma: Bihar megye és Nagyvárad írásban és képen, Benda Kálmán: Magyarország történeti kronológiája I-IV.

Interjúk:

- Idősebb falubeliekkel készített interjúk, amelyek segítenek a kúria múltjának megértésében a kevés szakirodalom hiánya miatt.
- A dolgozat készítése során több falubelivel és rokonnal sikerült beszélnem, amikből több információra is szert tettem, például a kúria épületének egykori belső felosztását. A következő emberekkel beszéltem a kutatásom során: édesapám, édesanyám, nagyszüleim, szomszédjaim, tiszteletesúr, jelenlegi tulajdonos.

Helyszíni szemle és dokumentáció:

- A kúria jelenlegi állapotának feltérképezése, fotók és jegyzetek készítése.
- Az épület és a kert felmérése.
- Növényállományának felmérése.
- Összesen 6 helyszíni bejárást végeztem a dolgozatom készítése során, amelyek különböző időpontokban voltak: 2024. november 28. – első terepi szemle, 2025. február 22. – képek készítése, útvonalak feltérképezése kézi skiccekben, 2025. március 29. – fás szárú egyedek gps koordináta szerinti beazonosításának elkezdése a Locus Map alkalmazás segítségével, 2025.

április 21. – fás szárú egyedek gps koordináta szerinti beazonosításának befejezése a Locus Map alkalmazás segítségével, 2025. szeptember 6. – képek készítése, 2025. október 18. – képek készítése, bejárás, változások felmérése táblázatos formában.

1.3 Lehatárolás

A Markovits-kúria Románia nyugati részén, Bihar megye területén található, az Árpád nevű kis faluban, amely a térség egyik történelmileg is jelentős települése. A kúria területe összesen 60.385 négyzetmétert (kb. 6 ha) foglal magába, amely terület jól szemlélteti a kúria egykori nagyságát és jelentőségét. Az épület csupán 768 négyzetméteren helyezkedik el a birtok közepén, ami arra utal, hogy a körülötte lévő kert központjában állt.

Az elmúlt évtizedek során sajnos a kúria és a hozzá tartozó kert állapota nagyon leromlott. Az épület és a kert is elhanyagoltta vált, és jelenleg csak nyomokban őrzi egykori szépségét és funkcióját. Az elhanyagoltság következtében a kert szerkezete és növényállománya is hatalmas károkat szenvedett. A helyreállítás és a fenntartható használat érdekében nagyon fontos a kert és a kúria épületének gondos felújítása és karbantartása. (INT-6)

A Markovits-kúria műemlékvédelem alatt áll, ami azt jelenti, hogy az épület és környezete, kertje jogi védelem alatt áll. Ennek célja, hogy megőrizze a hely történelmi és kulturális értékeit a jövő generációi számára. A kúria hivatalos műemléki kódja BH-II-m-B-01098, ez az azonosító jelzi a védettségi státuszát a romániai műemlékvédelmi nyilvántartásban. A védelem nemcsak az épület külső és belső részeire vonatkozik, hanem a hozzá tartozó kertre is. Meghatározza azt is, hogyan lehet felújításokat vagy más beavatkozásokat végezni, hogy a kúria eredeti jellege ne sérüljön. Bár a kúria védett, a terület szabadon látogatható, így a helyiek és a látogatók egyaránt megtekinthetik és bemehetnek mind az épületbe, mind annak kertjébe. (INT-7)

A Markovits-kúria közigazgatási határai az *1. ábrán* láthatók részletesen, ami segít pontosan megérteni, mekkora területet foglal el a birtok, és hogyan illeszkedik a környező településszerkezetbe. A birtok telekkönyvi száma 57437, ez az azonosító szerepel az ingatlan-nyilvántartásban. Az itt szereplő információk alapvetően fontosak minden jövőbeli fejlesztéshez és felújításhoz. Nélkülük nem lehet átláthatóan kezelni a kúria jogi helyzetét, ami elengedhetetlen ahhoz, hogy az épületet és környezetét hosszú távon megőrizzük és fenntartható módon hasznosítsuk. (INT-6)

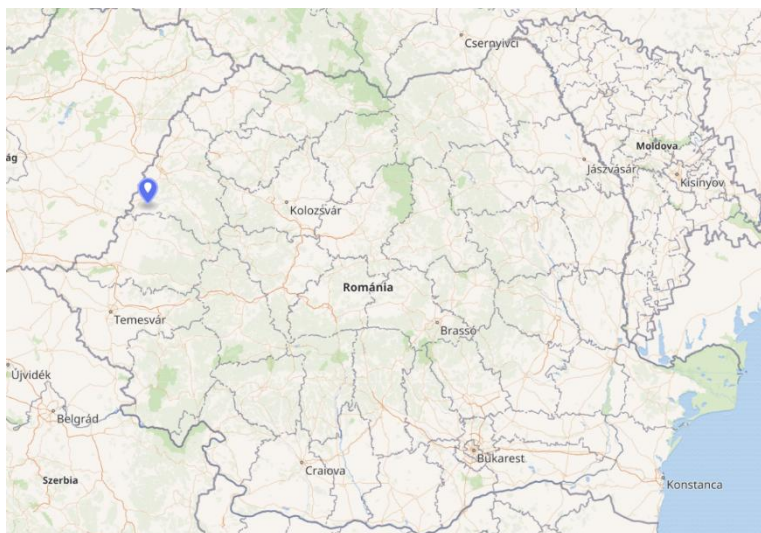
1. Ábra: A Markovits-kúria közigazgatási határa
 Forrás: ancpi.ro

2. Árpád falu történeti háttere

2.1 Földrajzi és történelmi kontextus

Árpád egy kis település, amely Románia nyugati részén, Bihar megyében található, közel a magyar-román határhoz. Ez a földrajzi elhelyezkedés kiemelkedően fontos, a falu történelmi és kereskedelmi szempontjából.

A 2. ábra jól szemlélteti Árpád helyzetét, megfigyelhető a határ közelsége és a környező települések, nagyvárosok.

2. Ábra: Árpád elhelyezkedése

Forrás:

[https://hu.wikipedia.org/wiki/%C3%81rp%C3%A1d_\(telep%C3%BCI%C3%A9s\)](https://hu.wikipedia.org/wiki/%C3%81rp%C3%A1d_(telep%C3%BCI%C3%A9s))

A település egy síkságon helyezkedik, Nagyváradtól nem messze. Ez a vidék nagyszerű mezőgazdasági adottságairól híres, amelyek éveken át meghatározták a falu gazdasági életét, valamint hozzájárultak a földművelés fejlődéséhez. A környező vidék nagyrészt mezőgazdasági tájból áll, melyekhez kisebb erdősávok kapcsolódnak, ezek pedig fontos nyersanyagforrásként szolgálnak a falubeliek számára, ezzel biztosítva a fát és az élelmet. Az időjárás kontinentális jellegű, ami meleg nyarakat és hűvös teleket hoz, ezek pedig előnyös körülmények a növénytermesztéshez, főként a gabonák és gyümölcsök, zöldségek termesztéséhez. (INT-2)

Árpád régen az Erdőhátság nevű tájegységhez tartozott, amely a régi Bihar vármegye délnyugati részén feküdt, a Fekete-Köröstől körülbelül hét kilométerre északra. A falu határát több település veszi körül: északon Nagyszalonta, amely nemcsak a környék egyik jelentős központja, hanem Arany János, a híres magyar költő szülővárosa is; északkeleten Tulka, délkeleten Bátor és Talpas, míg nyugaton Erdőgyarak fekszik. Árpádot átszeli a Csicsér nevű patak, amely egykor a környék több kisebb vízfolyásának egyike volt, melyek a későbbi vízszabályozás miatt kiszáradtak, így jelentősen átalakult a helyi vízháztartás. A 19. század közepétől kezdődően a falu határában található erdők fokozatosan eltűntek, mivel sok volt az intenzív fakitermelés és mezőgazdasági terjeszkedés. Ennek következtében a táj arculata jelentősen

megváltozott, és az egykor híres Erdőhátság elnevezés mára szinte teljesen feledésbe merült, csak történelmi forrásokból ismerhető. (BONDÁR, 1997, 3. oldal)

A falu története számos legendát és történelmi eseményt foglal magába. A település keleti határában található egy kis domb, amelyet régebben Árpádhalomnak neveztek. A hagyomány szerint ezen a helyen hunyt el Árpád fejedelem, a magyar honfoglalás vezére. Más legendák szerint Árpád, Bátor és Tulka hármashatár dombja alatt nyugszik a fejedelem, amely a térség történelmi jelentőségét adja. Egy monda szerint a honfoglalás idején Árpád fejedelem hatalmas, fehér lovas hadával és számos ökörfogatával vonult át ezen a területen, hogy elfoglalja a bihari földvárat és annak tartományát, amelyet Ménmaróttól akart meghódítani. A település neve állítólag az őseink letelepedése után keletkezett, tiszteletként a fejedelem emléke előtt. (BONDÁR, 1997, 4. oldal)

A falu alapításának pontos időpontja nem ismert, de Bölöni Farkas történész véleménye szerint Árpád a X–XI. században jöhetett létre. Az első írásos említése egy 1214-es oklevélben található, amelyben a váradi püspök a gyulai monostornak adományozta a települést. Ez a dokumentum bizonyíték arra, hogy Árpád már akkoriban egyházi birtok volt. Később kincstári tulajdonba került, majd a tatárjárás idején ismeretlenek birtokolták. (BONDÁR, 1997, 5. oldal)

A település neve 1326-ban tűnik fel újra, amikor Raynald fiai, János és András birtokolták a falu egyik felét, míg a másik felén a Waradi és Balogh család osztozott. Ebben az időszakban Árpád már jelentős település volt, amely kőtemplommal rendelkezett, ami a közösség gazdasági és vallási életének fejlődését tükrözte. (BONDÁR, 1997, 6–7. oldal)

1428-ban a Csáky család vásárolta meg a falut, amelyet ezután körülbelül 420 évig birtokoltak. Ebben az időszakban a települést főként jobbágyok lakták, akik a földműveléssel és állattenyésztéssel foglalkoztak. (BONDÁR, 1997, 9. oldal)

A falu a török hódoltság alatt, valamint a háborúk során súlyos pusztításokat szenvedett el. Az 1599. november 3-i törökdúlás során a falut és a környező településeket is felégették, a lakosság nagy része pedig elmenekült. A falu csak 1616-ban szabadult fel a török uralom alól, és az erdélyi fejedelemség fennhatósága alá került, ám a portyázó törökök továbbra is állandó fenyegetést jelentettek a helyiek számára. (BONDÁR, 1997, 19. oldal) Csak a XVIII. században kezdett el javulni a helyzet, és a falu kezdett újra benépesülni. 1734-ben már 62 család élt Árpádon, és 1774-re 78-családra nőtt. (BONDÁR, 1997, 28. oldal)

A XVIII. században a faluban egy védelmi rendszer alakult ki, amely élő kerítésekből, úgynevezett gyepekűkből állt. Ezeket kívülről árkok egészítették ki, és a faluból csak kapukon keresztül lehetett ki- és bejárni. A négy kaput lándzsások őrizték, ami a település biztonságát szolgálta. (BONDÁR, 1997, 29. oldal) 1738-ban pestisjárvány pusztított a környéken, amely Árpádot sem kímélte. A lakosság főként

földműveléssel, állattenyésztéssel és favilla készítésével foglalkozott. Ez utóbbi tevékenység a XVIII. század végére már háziiparrá vált, a falubeliek a termékeiket távoli vidékekre is elszállították, ezzel fejlesztve a helyi gazdaságot. (BONDÁR, 1997, 32–33. oldal)

1784-ben Árpád lakossága 475 fő volt, amely az első hivatalos statisztikai adat a faluról. (BONDÁR, 1997, 29. oldal)

Az 1800-as években a település fénykorát élte, de ebben az időszakban is érték csapások. Az 1834-es kolerajárvány különösen súlyos volt: júliustól szeptemberig 138 ember vesztette életét, ami jelentős társadalmi és gazdasági károkat okozott. (BONDÁR, 1997, 33–34. oldal)

A XIX. század közepén a Csáky család kihalt, és a falu új tulajdonosokra lelt. A Markovits testvérek vásárolták meg a birtokot, akik közül Markovits Emánuel és fia, Kálmán jelentősen hozzájárultak a falu fejlődéséhez, gazdasági és társadalmi értelemben egyaránt. A falu lakossága a XIX. század végére jelentősen megnőtt: 1870-ben már 1454 fő, 1910-ben pedig 1762 fő élt itt. (BONDÁR, 1997, 40. oldal)

1848-ben feltehetőleg a közelben, a Gyepes melletti tanyán, fogták el Szacs vay Imrét, aki később vértanúként halt meg, Tánicsics Mihályt és nejét, Kuthy Istvánt, valamint a falu szomszédságában lévő nagyszalontai születésű Arany János költőt. (BOROVSKY, 1901, 41. oldal)

Az első világháború nagy szegénységet és nehézségeket hozott a falura, de a közösség továbbra is kitartott. A háború okozta sebek ellenére a falu nagy fejlődésen ment keresztül, amelynek egyik mérföldköve volt az 1924-ben elkészült első kővel rakott út az akkori „Nagy Utcán”. (BONDÁR, 1997, 46. oldal)

A bécsi döntés (1940) után Árpád Románia részévé vált, ami új közigazgatási és társadalmi környezetet jelentett. Ennek hatására a település fejlődése lelassult, ugyanakkor megőrizte hagyományos mezőgazdasági jellegét és közösségi életét. (BONDÁR, 1997, 48–50. oldal)

2.2 Történeti térképek vizsgálata

Árpád történeti fejlődése és alakulása az évszázadok során jól nyomon követhető a különböző katonai felmérések során készült térképek segítségével. Ezek a térképek bemutatják a falu megjelenését, gazdasági és térszerkezeti változásait, ami a falu fejlődését fogja bemutatni az évek során.

I. Katonai felmérés (1782–1785)

Az első katonai felmérés térképen láthatjuk, hogy Árpád egy apró faluként jelenik meg, amelyet északról egy patak határol. Ez a patak nemcsak határként szolgált, hanem valószínűleg biztosíthatta a vízszolgáltatást a helyi mezőgazdaságban és a mindennapi életben. A település szerkezete egyszerű volt,

a házak főként a patak mentén, és annak déli oldalán helyezkedtek el. A környező területek elsősorban mezőgazdasági területek lehettek, amelyeket váltakozva erdőségek és legelők váltottak fel. (3. ábra)

3. Ábra: Árpád az Első Katonai Felmérés idején (1782-1785)
Forrás: arcanum.hu

II. Katonai felmérés (1863)

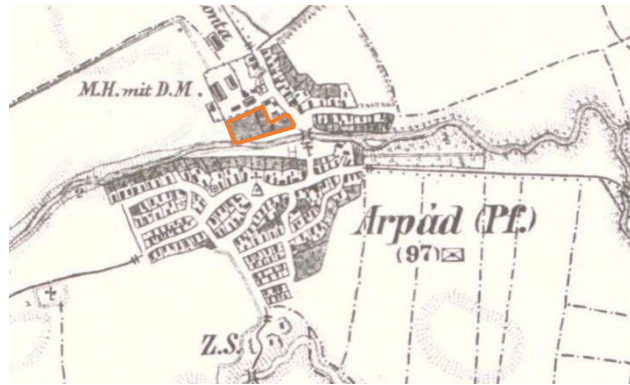
A második katonai felmérés térképén már részletesebben láthatjuk a falut. Ebben az időszakban a falu területe megnőtt, a lakosság is megnövekedett, így a település szerkezete is részletesebbé vált. Új utcák jelentek meg, amelyek elősegítették a közlekedést, valamint a közösségi élet megkönnyítését. A térképen megjelenik egy templom, ami az első közösségi funkciójú épület. A környező földek továbbra is főként mezőgazdasági célokat szolgáltak, amely a település gazdasági alapját képezte. (4. ábra)

4. Ábra: Árpád a Második Katonai Felmérés idején (1863)
Forrás: arcanum.hu

III. Katonai felmérés (1884)

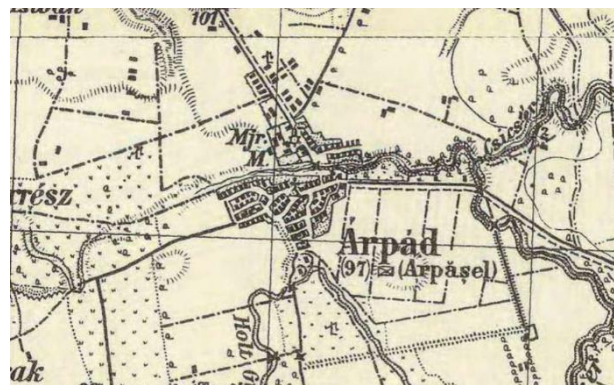
A harmadik katonai felmérés térképén láthatjuk, hogy Árpád fejlődése folytatódott. Látható, hogy már pontosan ábrázolták az utcahálózatot és az egyes épületeket, amelyek száma és elhelyezkedése arra utal, hogy a lakosság létszáma tovább nőtt. A település szerkezete egyre tagoltabbá vált. Ebben az időszakban a kúria és a körülötte húzódó kert is már kialakuló félben voltak, ahogy az az 5. ábrán is látható színes körvonallal jelölve.

5. Ábra: Árpád a Harmadik Katonai Felmérés idején (1884)
Forrás: arcanum.hu

1941-es katonai felmérés

Az 1941-es katonai felmérés idejére Árpád már egy kifejlett faluvá vált. A térképen látható, hogy a település nagy mértékben megnőtt, és az utcák szerkezete még összetettebbé vált, ami a település térbeli növekedését és a lakosság számának jelentős emelkedését mutatja. Az épületek száma is megnövekedett, ami a közösség és a gazdaság fejlődésének jele. (6. ábra)

6. Ábra: Árpád az 1941-es Katonai Felmérés idején
Forrás: arcanum.hu

2.3 Az árpádi favilla készítés

A Fekete-Körös vidékét régen sűrű bükkösök borították, amelyekben váltakoztak a tölgy-, bükk- és nyárfaerdők, változatos növénytakarót alkotva. Különösen a Gyepes térsége volt jellemzően zárt erdővel borított, ahol a természetes növényzet szinte érintetlen volt. A Gyepes vize rendkívül gazdag volt, ami a helyi lakosság életében és gazdasági tevékenységében is fontos szerepet játszott. Az árpádiak a 19. században kihasználták ezt az adottságot, és tutajokat építettek, amelyek segítségével a favillákat – a helyi kézművesek által készített jellegzetes faeszközöket – az alföldi vásárookra szállították. A tutajok a Tiszán keresztül egészen Szegedig úsztak, ahol nemcsak a rakományt, hanem gyakran magukat a tutajokat is eladták. Az ebből származó bevételből a tutajok tulajdonosai vagy gyalog, vagy lovakat vásárolva tértek vissza a faluba. Ez a kereskedelmi tevékenység jelentős gazdasági hasznot hozott a helyi közösség számára, és hozzájárult a falu fejlődéséhez. (DUKRÉT, 2003, 400. oldal)

A favilla készítéséhez a fa legalsó, hajlékonyabb „rönkje” volt a legalkalmasabb. Később rájöttek, hogy a fát főzéssel még jobban meg lehet hajlítani, ezért nagy tepsikben főzték. Amikor az erdőből hazaszállították a fát, még rajta hagyták a kérget, meglocsolták, majd ponyvával letakarták, hogy ne száradjon ki. Néhány napig így fonnyasztották, mivel a frissen kivágott fa még nem volt alkalmas a megmunkálásra. Villának csak sima, görcsmentes fát használtak, ezért a villamester maga választotta ki az alapanyagot, nem bízta másra. Miután lehántotta a kérget, vasékkal és bunkóval annyi részre hasította a rönköt, ahány villához elegendő volt. A villa szárát nyolc arasz hosszúra, az ágait pedig három araszra hagyták. Az asztagok hegyezéséhez hosszabb villát készítettek. A felhasított fát plenkáccsal durván megmunkálták, az ágakat laposra faragták, a végét kigömbölyítették — ezt egy lyukas fába illesztve végezték. Ezután az ágakat kifűrészelték a villa alakjának megfelelően. Készült három-, négy-, sőt ötágú villa is. Az ágakat ezután széthúzták, a tövüknél kifűrték, majd a homorítóban kissé meghajlították, és faszeggel rögzítették. A villahajtót „járomnak” nevezték. Az ágak tövére fűzfavesszőből készült gúzszt kötöttek. A kész villát, mielőtt a villahajtóba tették volna, vízbe mártották, hogy rugalmasabb legyen. Ezután a füstölőben fűrészpórral két napig pirosra füstölték, majd faggyúval bedörzsölték. A villa hegyét nem a készítő élezte ki, hanem maga a gazda, amikor először használatba vette. Ettől minden favilla egyedivé vált. A favillakészítéshez számos szerszámra volt szükség. A villát a „villaszínben” faragták és alakították, a mellette lévő füstölőben füstölték. A szín ágasai különböző méretű lyukakat tartalmaztak, ezekbe illesztették a villanyelet faragás közben. Egy alacsonyabb ágasban fűrészelték az ágakat, egy másikban, a „homorítóban”, hajlították őket. Használtak vonóséket, ahol vonókéssel formálták és peckeket készítettek. Emellett citling, ráspoly, fűrés, villaszegfűró, gömbölyvéső, villahajlító, nyeleshajlító, valamint különböző jármok, csaptatok és vésők is a munkához tartoztak. A füstölőben a villákat állványra tették, alá gyújtottak, és addig füstölték, amíg a pockok ki nem hullottak belőlük. Az árpádi favillák különösen kedveltek voltak a vásárokon, mert szépen, egyenletesen füstölték őket. Feljegyzések szerint Árpádon már 1719-ben is készítettek favillát. Ez a háziipar egyidős a falu újra telepítésével. A környéken más falvakban — például Tenkén, Ágyán, Ökrösön és Bélben — is készítettek favillát, de a legszebb darabok mindig Árpádon születtek. Balassa István 1950-ben megjelent néprajzi könyvében (A Néprajzi Múzeum favillagyűjteménye) külön kiemeli az árpádi favillát, mint a legigényesebben megmunkáltat. A budapesti Néprajzi Múzeum, a békéscsabai és a gyulai múzeum is őriz egy-egy árpádi favillát. (DUKRÉT, 2003, 401. oldal)

A gyulai Vármúzeumban található egy térkép, amely feltünteti azokat a településeket, ahonnan az emberek a gyulai vásárra jártak. Ezen Árpád neve is szerepel. Az árpádiak télen készítették el a favillákat, majd tavasszal ekhós szekérre pakolták, ponyvával letakarták, és elindultak a vásárba. Mivel nem mindenki rendelkezett saját szekérrel vagy lóval, egyesek a termékeiket viszonteladóknak adták el. A favillákat több városba is vitték: Gyulára, Békéscsabára, Szegedre, Makóra, Debrecenbe, Nagyszalontára és Nagyváradra.

Trianon óta az árpádiak már nem hordják a favillákat az alföldi vásárookra, de a mondás máig fennmaradt: „Van minden mint Árpádon: fakanál, fa villa, csak kenyér nincs meg szalonna.” (DUKRÉT, 2003, 402. oldal)

7. Ábra: Árpádi favilla a településen belül felállítva
Forrás: Szabó Adél (2025)

2.4 Bihar megye jelentősége

Bihar megye Románia északnyugati részén helyezkedik el. Északi határán Szatmár megye található, nyugati oldalát pedig Magyarország határolja. Keleti határa Szilágy, Kolozs és Fehér megyékkel közös, és nagyjából Tasnádbajomtól az 1428 méter magas Aradi-kő csúcsig húzódik. Délen Arad megyével határos, ezen határszakasz az Aradi-kőtől Antig terjed. (INT-1)

Bihar megye három jelentős földrajzi egység találkozásánál kerül el: a Nagyalföld, a dombvidék és az Erdélyi-szigethegység találkozási pontján. A megye legfontosabb tájegységei közé tartozik a Nyugati-síkság, Nyugati-dombság, Réz-hegység, a Királyerdő-hegység, a Bihar-hegység és részben a Vigyázó-hegység. (INT-1)

Bihar megye területe 7.544 km², lakossága pedig 624.972 fő. Ezzel Románia 41 megyéje közül területének nagysága szerint a hatodik, míg népességszáma szerint a tizenharmadik helyen áll. A megye lakóinak kb. egyharmada Nagyváradon él. (INT-1)

Bihar megye változatos domborzattal rendelkezik. A terület 44%-a síkság, 31,6%-a dombok és völgyek, míg 24%-a hegyvidék. A domborzat nyugatról kelet felé emelkedik, és a Vigyázó-hegység csúcsán, a Nagy-Bihar csúcs 1849 méterrel a legmagasabb. A megye síksága az Alföld része, amely a Pannon-síkságba húzódik, és magában foglalja a Körösvideki-síkságot, Csermői síkságot, az Ér-síkságot, Nagykárolyi-síkságot és a Tasnádi halomvidéket. A dombok és völgyek összekötik az Erdélyi-szigethegységet a Nyugati-síksággal, és magasságuk 250-400 méter között változik. A megye hegyvidéki területei a Nyugati-Kárpátokhoz tartoznak, és több hegyvonulatból, a Bihar-hegység, a Vigyázó-hegység, a Réz-hegység, a Királyerdő-hegység és a Béli-hegységből állnak. (INT-1)

Bihar megye éghajlata mérsékelt-kontinentális, erős óceáni hatással. Az évi csapadékmennyiség az ország többi részénél magasabb, főleg a Vigyázó-hegységben. A csapadék mennyisége a domborzat függvényében változik, a legnagyobb mennyiséget a hegyvidéki területeken jegyzik. (INT-1)

A vízrajzi hálózatot a Berettyó, a Sebes-Körös és a Fekete-Körös folyók alkotják, melyek az Erdélyi-szigethegységből erednek és Magyarországon a Tiszába ömlenek. A legfontosabb mellékfolyók közé tartozik a Berettyó mellékfolyója (Ér, Bisztrá, Fonóháza), a Sebes-Körös mellékfolyói (Jád, Péc, Bároda) és a Fekete-Körös mellékfolyói (Köves-Körös, Rósa, Hollodó, Gyepes). A természetes tavak száma kevés, de fontosabbak közé tartozik a Kígyós-tó és a Nagyszalonta környéki Nádas-tó. A mesterséges tavak, mint a Lesi, Lugasi és Telegdi tavak, csapadékvizeket tárolnak heves esőzések idején. Az öntözést és vízelvezetést csatornahálózatok biztosítják, amelyek patakok vizét gyűjtik össze. (INT-1)

A talaj összetétel miatt Bihar megye különböző természeti erőforrásokkal rendelkezik, mint például barnaszén, alumíniumérc, kőolaj, bitumenes pala, márvány, ásványi vízforrások. A megye mezőgazdasági területei a síkságokon találhatóak, míg az erdőterületek a hegyvidékeken helyezkednek el. A mezőgazdaság a megye területének 66,2%-át foglalja el, ide tartoznak a szőlőültetvények és gyümölcsösök is. A dombvidéki területeken kialakulhatnak földcsuszamlások, ezek veszélyt jelenthetnek. A folyók völgyeiben árvizek fordulhatnak elő, különösen keskeny folyómedrek esetén, heves esőzések és hóolvadások idején. (INT-1)

A településhálózat szempontjából, 2003-ban jelentős változások történtek Bihar megyében. Belényes és Margitta municipiumokká váltak, valamint Székelyhíd község is városi rangot kapott. Ezen kívül 5 új község alakult. Így 2003 elejére Bihar megye 100 településsel rendelkezett, ebből 4 municipium (Nagyvárad, Nagyszalonta, Belényes és Margitta), 6 város (Élesd, Érmihályfalva, Székelyhíd, Vaskohsziklás, Diófás és Vaskóh) és 90 község. A községek közül nagyobb jelentőséggel bírnak lakónépesség és gazdasági szempontból Bihardiószeg, Barátka, Cséfa, Berettyószéplak, Fugyivásárhely, Mezőtelegd és Tenke. Ugyanakkor legalább 9 kisközség, mint Tasnádbajom, Érbogyoszló, Belényesirtás és mások, amelyeket 200 fő alatti lélekszám jellemez, az elnéptelenedés felé haladnak. (INT-2)

A népesség szempontjából Bihar megye sok nemzetiségű, amely történelme során több népcsoport otthona volt. A magyarok, románok, szlovákok és zsidó közösségek mind hozzájárultak a megye kulturális sokszínűségéhez. (INT-2)

Bihar megye első történeti nyomai Kr. E. IV. századból származnak, amikor területén géták és dákok éltek. A mai Sebes-körös déli oldalán hatalmas erdők voltak, ahol például bölények éltek. (BOROVSKY, 1901, 455. oldal) A magyar sereg honfoglalása 895 körül kezdődött, az Árpád vezette sereggel, akik legyőzve Mén-Marótot, a folyók mentén telepedtek le. Akkoriban a környéken szlávok

és gepidák éltek, akik behódoltak a magyar seregnek. Amikor Bihar megyében is elterjedt a kereszténység, Szent István király megerősítette Bihar várát, amely az ispán vezetésével a vármegye központjává vált. Az ispánok és udvarbírák intézték a vármegye ügyeit. (BOROVSKY, 1901, 458-459. oldalak) A kereszténység főként a Duna mentén terjedt el először, a Tisza vidékén lassabban fogadták el, és ezen a környéken gyakori volt a keresztényellenes ellenállás és a lázadás is. A bihari püspökséget Szent István király alapította, de teljes kialakulása és megerősödése Szent László királynak köszönhető. (BOROVSKY, 1901, 461. oldal) Nagyvárad jelentős része, a török kézre kerülése után elpusztult, lakói elmenekültek. A törökök fosztogattak és lerombolták a várost. (BOROVSKY, 1901, 517. oldal) A vármegye a törökök kiűzése után mocsaras, lakatlan részekből állt. Nagyváradot, a vármegye központját, Benkovic Ágoston püspök kezdte újjáépíttetni. (BOROVSKY, 1901, 522-523. oldalak) A szatmári béke után a vármegyét újabb pusztítások érték, a tatárok és a rácok majdnem teljesen kiirtották a lakosságot. A kiirtott településekre oláh és rác emberek érkeztek, így Nagyváradnak 1713-ban csak ilyen lakosai voltak. (BOROVSKY, 1901, 542. oldal) A szabadságharc idején Bihar vármegye aktívan részt vett a harcokban. Nagyvárad fontos katonai központtá vált. Kossuth Lajos is ellátogatott ide, hogy bátorítsa az itteni harcosokat. (BOROVSKY, 1901, 572-574. oldalak) A szabadságharc bukása után a megye orosz és osztrák hatalom alá került, a harcosok számos tagját fogságba vezették, vagy kivégezték. (BOROVSKY, 1901, 576-577. oldalak) Bihar megyét a világháborút követő trianoni döntés következtében Romániához csatolták. (INT-3)

3. A Markovits-kúria története

3.1 Építtetés és eredeti funkció

1851-ben, amikor elhunyt Gróf Csáky Lajos özvegye, nem hagyott maga után örökösöt, így a család birtokában lévő, a falu határában fekvő hatalmas kiterjedésű földterület eladásra került. A területet Markovits Emanuel (1806. november. 17., Szamosújvár - 1884. február 18., Nagyvárád) (INT-4) vásárolta meg, aki a terpesti származású Markovits család egyik kiemelkedő tagja volt. Emanuel és testvére, Antal (1800. május 31., Szamosújvár - 1868. március 20., Nagyvárád) (INT-4), 1839-ben kaptak nemesi oklevelet a Bihar vármegyei Terpes községben, amely megerősítette családjuk társadalmi státuszát és birtokosi jogait. A Markovits család ősei szamosújvári örmények voltak, akik hosszú időn keresztül jelentős szerepet tölthettek be a gazdasági és társadalmi életben. Markovits Antal a Csáky uradalom körösszegi birtokának egy részét vásárolta meg az ináncsi határban, míg Emanuel, aki gazdag iparmágán és örmény kereskedő volt, több birtokkal is rendelkezett, amelyeket gondosan kezelt és fejlesztett. (BONDÁR, 1997, 40. oldal)

Markovits Kálmán (1848., Medgyesbodzás - 1899. május 6., Árpád) (INT-4), Emanuel fia, jelentősen megváltoztatta a falut fejlesztéseivel. 1891-ben úrilakot építtetett, amely több mint 130 év elteltével is a falu és a környék egyik jelentősebb épületének számíthatna, ha megfelelő gondozásban részesülne. A kastély körül házhelyeket osztott ki munkásai számára, anyagi támogatást nyújtott az építkezésekhez, így hozzájárulva a helyi lakosság életkörülményeinek javításához. Ezt a településrészt azóta is „Túlhid” néven ismerik, amelyet a Markovits család nevezett el így, nem tudni mi okból. Emellett ő építtette a malom elődjét is, és a korábbi Csáky-major területét a falunak ajándékozta, amelyen újabb házak épültek, tovább bővítve a település lakóterületét. (BONDÁR, 1997, 40. oldal)

A kastély körül Markovits Kálmán gyönyörű sétakertet alakított ki, amelybe külföldről hozatott díszcserjéket, facsereket és virágokat, így a kert idővel a falu legdíszesebb helyévé vált. Emellett gyümölcsöskertet létesített, amely elősegítette a nemesített fákból álló gyümölcsösök kialakulását és elterjedését. Az állattartás terén is országos hírnévre tett szert, ami tovább növelte a birtok gazdasági jelentőségét. (BONDÁR, 1997, 40. oldal)

Amikor a Markovits család és annak személyzete beköltözött a faluba, a falu létszáma jelentősen megnőtt. 1846-ban a lakosság száma 1130 fő volt, amely 11 év alatt 1454 főre emelkedett. Ez a létszám változás főként a Markovits család által, a településre hozott új családoknak volt köszönhető, amelyek több új munkaerőt hoztak a falu életébe. (BONDÁR, 1997, 40. oldal)

A Markovits család rendelkezett saját címerrel is, amelynek gazdag szimbolikája van. A címer leírása szerint *„veressel és késsel vízszint vágva. Felül két szemközt álló és hatágú ezüstcsillagot tartó arany-oroszlán. Alul: zöld alapon, tizenegy méhtől körülölpöködött arany-kas. Sisakdísz: jobbában kardot*

tartó, kinövő, pánczélos vitéz, balját csipőre teszi. Takarók: kékezüst-veresarany..” (BOROVSKY, 1901, 639.oldal) A címer részletes ábrázolását a dolgozat 8. *ábra* mutatja be.

8. Ábra: Markovits család címere
Forrás:
<https://mek.oszk.hu/09500/09536/html/0005/32.html>

3.2 Fontos tulajdonosok és események

Az 1891-ben Markovits Kálmán megrendelésére megépült úrilak, valamint a hozzá tartozó sétakert, és gyümölcsös, fontos szerepet töltött be a helyi közösség életében. Az árpádi kúria és birtoka hamarosan népszerűvé vált, mint a környék egyik meghatározó főúri rezidenciája, amely nemcsak lakóhelyként, hanem a helyi élet egyik központjaként is funkcionált. Markovits Kálmán tevékenységei, bár alapvetően előre mutatóak voltak és pozitív irányba terelték Árpád fejlődését, személyes életvitele azonban nem volt túl fényes. (BONDÁR, 1997, 40. oldal) Az országgyűlési bíróként tevékenykedő Kálmán életmódját züllöttség és rendszeres alkoholfogyasztás jellemezte, ráadásul nőtlen maradt, így nem hagyott hátra vér szerinti örököst, ami később jelentős hatással volt a birtok sorsára. (BESSENYEI, 1977, 7. oldal)

1905-ben, Markovits Kálmán halálát követően, az utolsó közvetlen örökös elhunytával a körülbelül 3000 holdas birtok eladásra került. A Magyar Nemzeti Bank vásárolta meg a területet, majd egy 30 éves törlesztési konstrukció keretében értékesítette tovább. A birtok felparcellázásra került, és a megvásárlók többsége más településekből érkezett, míg a helyi lakosok csak kisebb részt tudtak szerezni a területből (BONDÁR, 1997, 43. oldal)

A kúria, a hozzá tartozó sétakert, és a gyümölcsös, 1913 körül Boros Gábor helyi lelkész tulajdonába került. Ezzel párhuzamosan a hatalmas majorság épületei és hozzávetőlegesen 200 hold földterület

Szabó Imre, egy kötegyáni parasztgazda tulajdonába kerültek. A helyi szóbeszéd szerint Szabó Imre valamilyen elrejtett pénzösszeg birtokába jutott, amely lehetővé tette számára a birtok megvásárlását, ami a közösségben különös érdeklődést és találgatásokat váltott ki. (BONDÁR, 1997, 43. oldal)

Az 1914-es év július 23-án éjjel a falu nyugodt csendjét dobolás zaja törte meg, amely a világháború kitörésének hírért hozta el a lakosok számára. Ez a váratlan esemény riadalmat és bizonytalanságot keltett a közösségben, amelynek tagjai nem tudták, milyen következményekkel jár majd a háború. A több mint négy évig tartó konfliktus súlyos szegénységet és nélkülözést hozott a településre, amelyet csak részben enyhített a hadisegély, ám az sem nyújtott tartós megoldást a lakosság bajaival. (BONDÁR, 1997, 44. oldal)

1916-ban a kormány hadikölcsön jegyzésére szólította fel a tehetősebb embereket és az egyházat is, amely a helyi közösség életére is jelentős hatással volt. Ebben az évben Boros Gábor lelkész eladta a kúriát és a gyümölcsöskertet, és az eladásból származó teljes összeget a hadikölcsönbe ajánlotta fel, ezzel támogatva az ország háborús helyzetét. Az új tulajdonos, aki a birtokot megvásárolta, Beöthy László pénzügyminiszter lett. (BONDÁR, 1997, 45. oldal)

A trianoni békeszerződést követően, amikor Árpád Románia részévé vált, a falu fokozatosan hanyatlani kezdett. Majd az 1950-es évektől kezdve a Beöthy kastélyból kultúrház lett, amelyet a helyiek egyszerűen csak „klubként” emlegettek. Ez a funkcióváltás új közösségi szerepet adott az épületnek, amely a helyi társadalmi élet egyik központjává vált, bár az épület állapota és karbantartása nem mindig volt megfelelő. (BONDÁR, 1997, 50. oldal)

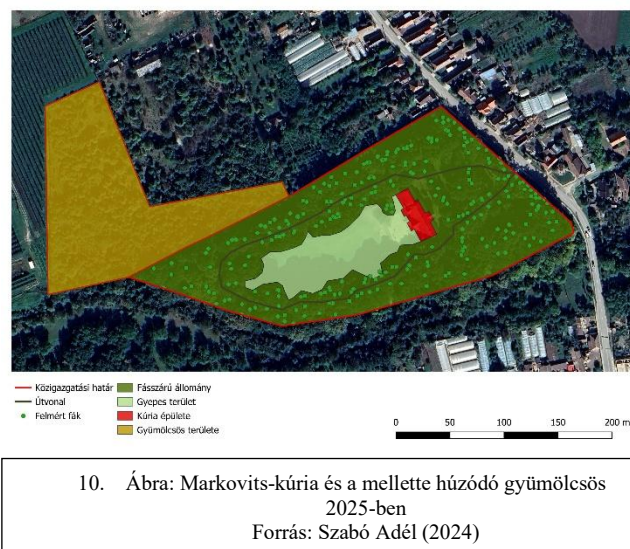

9. Ábra: Markovits-kúria a Negyedik Katonai Felmérés idején (1941)
Forrás: arcanum.hu

1989 után Beöthy Aranka, az egykori tulajdonos leszármazottja visszaszerezte a kúria tulajdonjogát, majd nagylelkűen felajánlotta azt a helyi közösségnek. Sajnos azonban a közösség nem fordított kellő figyelmet az épület karbantartására, így annak állapota tovább romlott. Később egy olasz vállalkozó

vásárolta meg a kúriát, ám azóta sem valósult meg a felújítás, így az épület és a körülötte lévő sétakert továbbra is elhanyagolt állapotban maradt. (INT-5)

2024-ben új tulajdonosa lett a birtoknak. Egy falubeli család, két másik ismerősével közösen megvásárolták a kúriát a kerttel és a gyümölcsösrel, így új remény nyílt a falubeliek számára az értékes kulturális örökség helyreállítására és fenntartható hasznosítására. (10.ábra)

Az árpádi kúria és annak környezete hosszú évtizedeken át számos jelentős történelmi esemény és társadalmi változás színhelyéül szolgált. Az egyes korszakok eltérő politikai, gazdasági és kulturális körülményei mindig új megvilágításba helyezték a kúria szerepét, valamint azt, hogy a helyi közösség miként viszonyult ehhez a fontos birtokhoz.

A kúria jelentősége 1891-ben, a megépíttetést követően kezdett kibontakozni, amikor Markovits Kálmán és családja számára egy reprezentatív, főúri lakhelyként szolgált. Ez a korszak tekinthető a kúria virágkorának, hiszen az épület kiváló állapotban volt, és a család gondoskodásának köszönhetően a kúria nemcsak lakóhely, hanem kulturális és gazdasági központként is funkcionált. A birtok körül kialakított kert és a hozzá kapcsolódó gazdasági tevékenységek révén a kúria a helyi társadalom meghatározó pontjává vált.

Az első világháború előtti években, 1913-ban, amikor Boros Gábor helyi lelkész vásárolta meg a kúriát, a birtok újabb változás elé nézett. Sajnos Boros Gábor nem sokáig élvezhette új tulajdonát, mivel a háborús események következtében a kúria gondozása háttérbe szorult, és az épület a kerttel elhanyagolttá vált. A háborús időszak megviselte az épületet és a hozzá tartozó területeket, amelyek karbantartás nélkül gyorsan romlásnak indultak.

1916-ban, amikor Beöthy László lett a kúria új tulajdonosa, a társadalmi és politikai átalakulások, valamint az országot sújtó gazdasági nehézségek miatt ő sem tudta teljes mértékben fenntartani a

birtokot. A kúria továbbra is fontos szerepet töltött be, de a sok változások miatt, kezdett háttérbe szorulni, egykori funkciója és tekintélyéhez képest.

A trianoni békeszerződés után, a kommunista időszakban a Markovits-kúria új funkciót kapott a helyi lakosság életében. Az épület faluházként működött, amelynek kertjében különböző események, ünnepek és rendezvények működtek. Ez a változás lehetővé tette, hogy a kúria továbbra is a helyi lakosok számára fontos maradjon, miközben új funkciókat nyert számukra.

Az 1980-as években a kúria épülete óvodaként funkcionált, amelyben két nagyobb terem szolgált csoportszobaként: az egyik a kis csoportos, a másik pedig a nagy csoportos óvodások számára volt fenntartva. Az épülethez tartozó udvar játszótérként szolgált, amely a gyermekek szabadidős tevékenységeinek színhelye volt. Az óvoda egészen a 2000-es évekig működött, azonban bezárását követően a kúria és a birtok állapota jelentős romlásnak indult.

A következő években az épület és a környező területek elhanyagolt állapotba kerültek, mivel az olasz tulajdonos ritkán látogatott a helyszínre, és nem fordított kellő figyelmet a karbantartásra és a megóvására. Bár megbízott egy helybéli lakost a birtok gondozásával, ez a megoldás nem bizonyult elegendőnek az épület és a kert állapotának fenntartására. A helyi közösség és a környező települések önkormányzatai sem tudták visszavásárolni a kúriát és a hozzá tartozó területeket, így az birtok továbbra is magántulajdonban maradt, és a közösség számára is elérhetetlen maradt.

11. Ábra: Fogathajtó verseny Árpádon a kastélykertben
Forrás: Szabó Adél (2022)

2024-ben az új tulajdonosok, új lehetőséget és reményt hoztak a kúria és a kastélykert hasznosításába. A birtok ismét közösségi célokat szolgál, és napjainkban már néhány rendezvénynek is ad otthont. A területen rendszeresen megrendezik a fogathajtó és traktoros versenyeket (11. ábra), a helyi ifjúsági szervezet által szervezett Fitt Napokat, valamint a hagyományos őszi szüreti bált (12. ábra). Ezek az események újra a közösség életének központjává tették a kúriát, amely bár állapota még mindig romló és felújításra szorul, a tulajdonosok tervei szerint a közeljövőben megkezdődnek a szükséges helyreállítási munkálatok, amelyek révén a kúria újra régi fényében tündökölni fog.

12. Ábra: Szüreti bál Árpádon a kastélykertben
Forrás: Szabó Adél (2024)

4. Építészeti jellemzők és jelenlegi állapot felmérés

4.1 Építészeti leírás

Az árpádi Markovits-kúria épülete az eklektikus stílusba sorolható, amely a 19. század második felében különösen ismert művészeti és építészeti irányzat volt. Az eklektika különböző történelmi korok és stílusok elemeit tudatosan válogatja össze és ötvözi, így létrehozva egy új, egyedi és harmonikus kompozíciót. A kifejezés a görög „*eklegein*” szóból ered, amelynek jelentése „*válogatni*”, így az irányzat neve is a stílusjegyek tudatos válogatására és kombinálására utal. (INT-8)

A kúria egy szabadon álló, földszintes épület, amely téglalap alaprajzú és nyeregtetős kialakítású. Az épület egy sétatert közepén helyezkedik el, amely növeli esztétikai értékét. A főhomlokzat központi eleme a portikusz, amelyet egy-egy pillér és toszkán oszlop tart, és amelyet egy háromszögű oromzat zár le. A lábazatból kiinduló pillérek sarkait armírozás díszíti, amely végigfut a timpanon felső szegélyén is, így hangsúlyozva a homlokzat díszítettségét. (DUKRÉT, 2009, 11. oldal)

A homlokzat szélein pilaszterek helyezkednek el, amelyek a klasszikus építészeti elemek alkalmazását mutatják. Az ablakok egyenes záródásúak, füles keretézéssel és zárókővel. A sarkok armírozása az oldalsó homlokzatok oromfalán is tovább folytatódik, erősítve az épület karakterét. A főpárkány táblás díszítésű, míg a lábazat kváderdíszítéses, és pinceablakokkal van ellátva, amelyek a földszint alatti helyiségek világítását biztosítják. (DUKRÉT, 2009, 11. oldal) (13. ábra)

13. Ábra: Főhomlokzat
Forrás: Szabó Adél (2024)

A hátsó homlokzaton két erőteljesen előreugró rizalit található, amelyek háromszögű oromzatban végződnek. Ezeket kettős osztású, keretezett kapcsolt ablakok törik át, amelyeket gyámokkal alátámasztott háromszögű oromzat zár le. A timpanon alatti szemöldökfríz füzérdíszítéssel gazdagított. A homlokzat középső részéből kiugró, timpanonnal lezárt portikusz emelkedik ki, amelynek elülső részén három, oldalain pedig két-két félköríves árkád található. A portikuszhoz lépcsősor vezet, amely a főbejáráthoz vezető utat mutatja be. A két szélső rizalit között, valamint a portikusz alatt egy

összefüggő, nyitott terasz húzódik, amelyről két bejárat nyílik az épületbe, a portikusz jobb és bal oldalán. (DUKRÉT, 2009, 11. oldal) (14. ábra)

14. Ábra: Hátsó homlokzat
Forrás: Szabó Adél (2024)

Az épület eredeti belső elrendezése kétmenetes volt, amely a kúriákra jellemző hagyományos térszervezést tükrözte. Az évtizedek során azonban a belső terek funkciói és elrendezése jelentős átalakuláson mentek keresztül, alkalmazkodva a változó használati igényekhez és funkciókhoz. (DUKRÉT, 2009, 11. oldal)

4.2 A kúria jelenlegi állapota és restaurálási törekvések

Az általam végzett első helyszíni felmérés a dolgozatom írásának első felében történt, 2024 őszén. A dolgozatom elkészüléséig a kúria és a körülötte lévő kert is jelentős változásokon esett át. Az első felmérés alapján az árpádi Markovits-kúria épületének belső elrendezése jól tükrözi a múltbéli funkciók sokszínűségét. Az épület északi oldalán három kisebb helyiség került felosztásra. Délen egy nagyobb terem, valamint a délkeleti oldalon egy tágasabb, nagyobb méretű szoba található. A délnyugati részen egy különálló nyílású szoba is helyet kapott, amelyet a külső kis folyosóról lehet megközelíteni,

A kutatásom során készített interjúk, amelyeket a falubeli idősebb lakosokkal folytattam, értékes információkkal szolgált az épület múltbéli használatáról. Az elbeszélésekből kiderült, hogy a kúria az 1990-es évektől egészen a 2000-es évek elejéig óvodaként működött. Ebben az időszakban az északi oldalon található két szélső, kisebb helyiség szolgált az óvodások két külön csoportjának helyszíneként. Az északkeleti kisebb terem a kis csoportosok számára volt fenntartva, míg az északnyugati helyiség a nagy csoportosok fogadására szolgált. Ezzel a tagolással biztosítani tudták a korosztályok szerinti elkülönítést és a megfelelő foglalkozások megtartását.

A két kisebb helyiséget elválasztó közepső tér – amelyből közvetlen átjárás nyílt a nagyobb déli terembe is – fogadóhelyiségként funkcionált. Ez a központi tér reggelente az érkező gyerekek első találkozási pontja volt, ahol levették kabátjukat és cipőjüket, mielőtt tovább haladtak volna a saját csoportjukba. Ezen túlmenően ez a tér közlekedőként is szolgált, ugyanakkor fontos közösségi funkciót töltött be,

hiszen a pedagógusok is itt fogadhatták a szülőket, és rövid megbeszéléseket folytathattak a napi eseményekről.

Az épület nyugati oldalán ma is megtalálható egy különálló helyiség, amely kívülről, egy lépcsőn keresztül közelíthető meg. Ez a helyiség eredetileg tűzifa tárolására szolgált, azonban a mindennapi használat során általános raktárként is funkcionált, így fontos szerepet töltött be a kúria gazdasági életében. (15. Ábra)

15. Ábra: Oldalsó helyiség megközelítése 2024-ben
Forrás: Szabó Adél (2024)

Az 1980-as években, amikor még a szüleim gyermekkorukat éltek, ez a helyiség hetente egyszer film- és mesefilm-vetítéseknek adott otthont, így ebben az időszakban a tér egyfajta „moziként” működött, amely a helyi közösség kulturális életének fontos színtere volt.

2024 őszétől a kúria nagyobb déli terme ismét aktív közösségi térként funkcionál, amely a falubeli hagyományos mulatság, a Szüreti bál helyszínéül szolgál. Ennek kapcsán az épület belső tere kisebb felújításon esett át, amely során különös figyelmet fordítottak arra, hogy az eredeti téglafalakat megőrizzék.

16. Ábra: Nagy terem állapota 2024-ben és 2025-ben
Forrás: Szabó Adél (2024 – 2025)

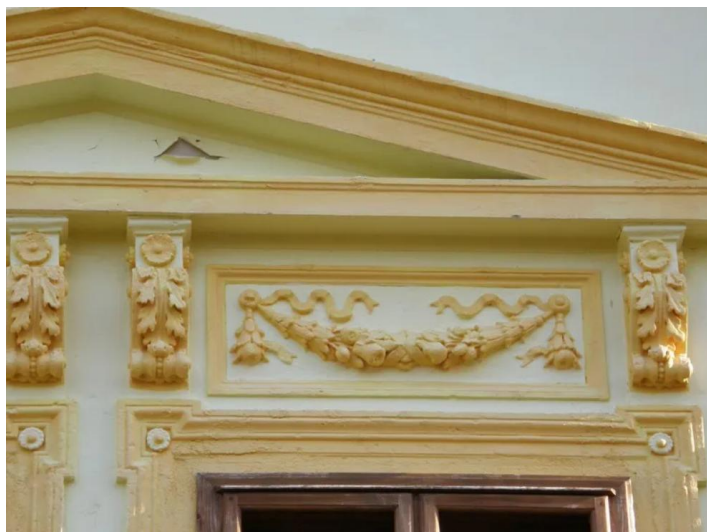
Az évek múlásával a kúria állapota folyamatosan romlott, elsősorban a rendszeres karbantartás hiánya miatt. Ennek ellenére az épület külső megjelenésén máig jól felismerhetők az eredeti eklektikus

stílusjegyek, amelyek a historizáló építészetre jellemzők. Ezek a stílusjegyek – mint például a homlokzat díszítései, a nyílászárók formája és a tetőszerkezet – a kúria egyedi karakterét adják, és fontos építészeti értéket képviselnek. (17. Ábra, 18. Ábra)

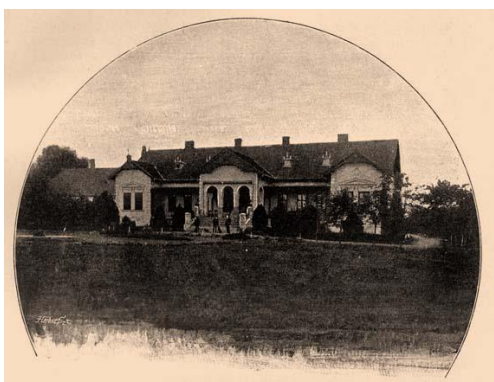
17. Ábra: Eklektikus jegyek a Markovits-kúria homlokzatán napjainkban
Forrás: Szabó Adél (2024)

18. Ábra: Eklektikus jegyek a Markovits-kúria homlokzatán napjainkban 2.
Forrás: Szabó Adél (2024)

A 2000-es évek elején megkezdett restaurálási munkálatok eredményeként az épületben vendégfogadó, étterem és nyári kert is működött, amely új funkciókat adott a kúriának, és hozzájárult a helyi turizmus és közösségi élet fellendítéséhez. (INT-9) A 2006–2007-es években végzett további restaurálási munkálatok során kiemelt figyelmet fordítottak az épület északi részének helyreállítására. Ennek célja az volt, hogy az épület visszanyerje eredeti formáját és méltóságát, megőrizve történelmi és építészeti értékeit.

A 19. és 20. ábrákon jól látható, hogy a kúria a 20. század első éveiben közel azonos állapotban állt, mint napjainkban, amely bizonyítja a restaurálási munkák sikerességét. Ez a megőrzés és helyreállítás erősíti a múlt és a jelen közötti kapcsolatot.

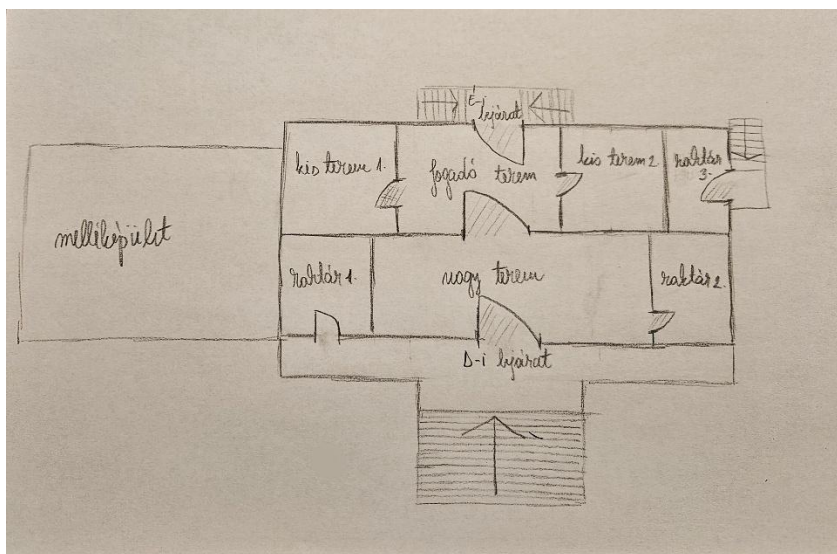

19. Ábra: Markovits-kúria a XX. században
Forrás:
<https://mek.oszk.hu/09500/09536/html/0005/6.html>

20. Ábra: Markovits-kúria 2024-ben
Forrás: Szabó Adél (2024)

Az általam készített jelenlegi alaprajz (21. ábra) bemutatja az épület belső elosztását, a szobák és helyiségek egymáshoz való viszonyát, amely segíti a térhasználat múltbeli és jelenkori megértését.

21. Ábra: Markovits-kúria alaprajz skicc 2024-ben
Forrás: Szabó Adél (2024)

5. A kúria kert környezeti és kulturális jelentősége

5.1 Kert és táji kapcsolat

Az árpádi Markovits-kúria kertje, az idők során nemcsak esztétikai funkciót töltött be, hanem társadalmi és gazdasági szempontból is meghatározó szerepet játszott a kúria történetében és a helyi közösség életében. A teljes kertnek a területe mintegy 59 617 négyzetmétert foglal magába, amely méretéből adódóan is jelentős zöldterületet biztosít a település központjában. Ennek köszönhetően a terület lehetőséget adott arra, hogy a kert egyszerre szolgálja a pihenési és gazdasági célokat.

A kert kialakítása tudatos tervezés eredménye, amely a dísz- és haszonkert funkcióit egyesítve egy többfunkciós zöldterületet hozott létre. Ez azt jelenti, hogy feltételezhetően a kert nem csupán dekoratív elemekből állt, hanem a mindennapi életben is hasznosítható növényeket, gyümölcsfákat, zöldségekerteket is magában foglalt. Így a kert a kúria lakóinak élelmiszer ellátását is biztosította.

Sajnálatos módon a kúria kertjének kialakításáról kevés közvetlen írott forrás maradt fenn, így a kert pontos eredetének és tervezőjének azonosítása nehézségekbe ütközik. Ennek ellenére a rendelkezésre álló történeti térképek, a jelenleg is fennmaradt állapot és növényállomány, régi fényképek, valamint a terepi bejárások tapasztalatai alapján megalapozottan feltételezhető, hogy a kert tájképi kertstílusban készült.

Ez a kertstílus a 18-19. század fordulóján vált népszerűvé, és a természetes tájképek utánzására törekedett, szemben a korábbi, szigorúan szimmetrikus barokk kertekkel. A 19. és 22. ábrán ez a stílus többnyire felismerhető, ugyanis szépen kirajzolódni látszanak a laza faültetések, az út vonalvezetése, valamint a tájképi kert egyik legfontosabb jellemzője a természetes hatású, mégis tudatosan megkomponált térszerkezet, amelyben a ligetes ültetések és nyitott terek váltakoznak.

22. Ábra: Markovits kúria régen

Forrás: <https://www.darabanth.com/hu/gyorsarveres/274/kategoriak~Kepeslapok/Erdely~400007/Arpad-Arpsel-Boros-Gabor-kastelya-Markovits-kastely-castle-II1400229> és Fortepan

A természet és az ember alkotta formák egyensúlyára való törekvés jellemző erre a stílusra, ahol a kert nem önmagában álló műalkotás, hanem a környező táj meghosszabbítása, annak szerves része. A kúria kertje is ezt a hagyományt követi, amelynek köszönhetően a kert és a táj közötti átmenet természetes és esztétikailag is élvezetes.

A kúria kertjéről fennmaradt kevés írott forrás miatt a kutatás egyik legfontosabb eszköze a történeti térképek, légifelvételek, valamint a helyi lakók visszaemlékezéseinek elemzése volt. A 23. ábrán bemutatott harmadik katonai felmérés térképe, valamint a 2023-as műholdfelvételes térkép összevetése lehetővé teszi a kert és a kúria elhelyezkedésének, valamint térszerkezetének vizsgálatát.

23. Ábra: Arpás a Harmadik Katonai Felmérés (1869-1887) és 2025-ös műholdfelvétel
Forrás: arcanum.hu

Az összehasonlítás alapján megállapítható, hogy a kúria nem esett át nagy változáson, térbeli helyzete is megmaradt, kiterjedésében összenőtt a környező tájjal. Mindkét térképen, valamint a 24. ábrán is jól látható, hogy a kúria egy nagyobb telken helyezkedik el, amelyet részben díszkertként, részben haszonkertként használtak. A térképek alapján feltételezhető egy tengelyes kertszervezés, ahol az épület nyugati homlokzata előtt egy nyitott, gyepes előkert húzódott, míg a főhomlokzat és a bejárat felőli oldal ligetesebb kerttel, kisebb pihenőhelyekkel és közvetlenül az épülethez vezető sétálóúttal rendelkezett.

A kúria a település központjában, enyhén lejtős terepen fekszik, amely egykor szabadabb kilátást biztosított a körülötte lévő táj irányába. Jelenlegi területfelhasználását a 24. ábrán láthatjuk. A legnagyobb területet a fásszárú állomány alkotja, kisebb ligetekkel a keleti oldalakon, továbbá láthatunk a kert nyugati részén egy kisebb, de annál értékesebb gyepfelületet, amely egyfajta tisztásként is funkcionál, továbbá a birtokhoz tartozó, északi oldalon húzódó gyümölcsös területét, valamint az apró épületet a birtok közepén elhelyezkedve.

24. Ábra: A kúria területfelhasználási térképe, felmért fákkal, látványtengellyel 2025-ben
Forrás: Szabó Adél (2025)

25. Ábra: Kilátás a látványtengely mentén a kúria épületéből
Forrás: Szabó Adél (2025)

A kúria épületéből nyugati irányban nyíló látványtengely, lehetővé tette, hogy a lakók kilátást élvezhessenek a környező mezőkre, amely nemcsak esztétikai élményt nyújtott, hanem a tájjal való szoros kapcsolatot is erősítette. (25.ábra)

5.2 A kert kulturális értéke

A kúria épülete teljes körű műemlékvédelem alatt áll, amely biztosítja az épület történeti értékeinek megőrzését. A műemlékvédelmi kódja BH-II-m-B-01098. Ezzel szemben a hozzá tartozó kerttel együtt szabadon látogatható, így a helyi lakosság és az érdeklődők számára egyaránt elérhető rekreációs és kulturális térként szolgál.

A terepi szemlék során tapasztaltam, hogy a kert népszerű helyszín a helyiek körében: sokan használják futásra, kutyasétáltatásra, illetve különböző közösségi eseményeknek is otthont ad.

A helyi lakosok visszaemlékezései szerint a kert kulturális jelentősége különösen az óvoda működésének megkezdésével vált hangsúlyossá. Az óvodás gyermekek számára a kert területe kiváló játszóhelyet biztosított, ahol különféle játékeszközök álltak rendelkezésre, mint például kétszemélyes hinta, csúszda, libikóka és homokozó.

Az óvoda bezárását követően a kert funkciója megváltozott: a kúria nyugati homlokzatához közeli betonnal leöntött terület szórakozóhelyként használták, ahol különböző rendezvényeket, bulikat tartottak. A helyiek emlékei szerint az események egy része sátor alatt zajlott, rossz idő esetén pedig az épület nagytermében. Emellett hétköznapi meséket és filmvetítéseket is szerveztek, amelyek a közösségi élet fontos részévé váltak. A kert és a kúria épülete tehát nemcsak történeti és esztétikai értékeket hordoz, hanem a helyi közösség életének szerves része is.

A helyi újságcikkek és visszaemlékezések alapján a kúria nagyterme, valamint kedvezőbb időjárási viszonyok esetén a kert bizonyos része, több alkalommal adott otthont lakodalmaknak, amelyek nem csupán szórakozási lehetőséget jelentettek, hanem a helyi lakosság életének fontos eseményei is voltak. Egy falusi lakodalom fontos volt a közösség életében, ahol mindenki összegyűlt, együtt ünnepelt.

Az ilyen események erősítik a közösség összetartását, hiszen a lakodalom nemcsak az egyéni életút fontos állomása, hanem a közösségi élet ünnepi pillanata is. A 26. ábrán bemutatott újságcikk egy ilyen helyi esküvőt mutat be.

Kéz a kézben, egymást segítve

26. Ábra: Falusi esküvő az árpádi Markovits kúria épületében
Forrás: Erdélyi Napló Nagyvárad, 1998.11.12., 136.old

A 2000-es évek közepén, körülbelül 2006 környékén, a kúria olasz tulajdonos kezébe került, és jelentős változások következtek be az egész birtok életében és használatában. Az új tulajdonos magatartása miatt a kert és az épület hozzáférése teljes mértékben korlátozottá vált: sem a helyi lakosok, sem más érdeklődők nem látogathatták, illetve nem használhatták a területet. Ez az elhanyagoltság és a közösségi hozzáférés hiánya hosszú távon rossz hatással volt a kert állapotára.

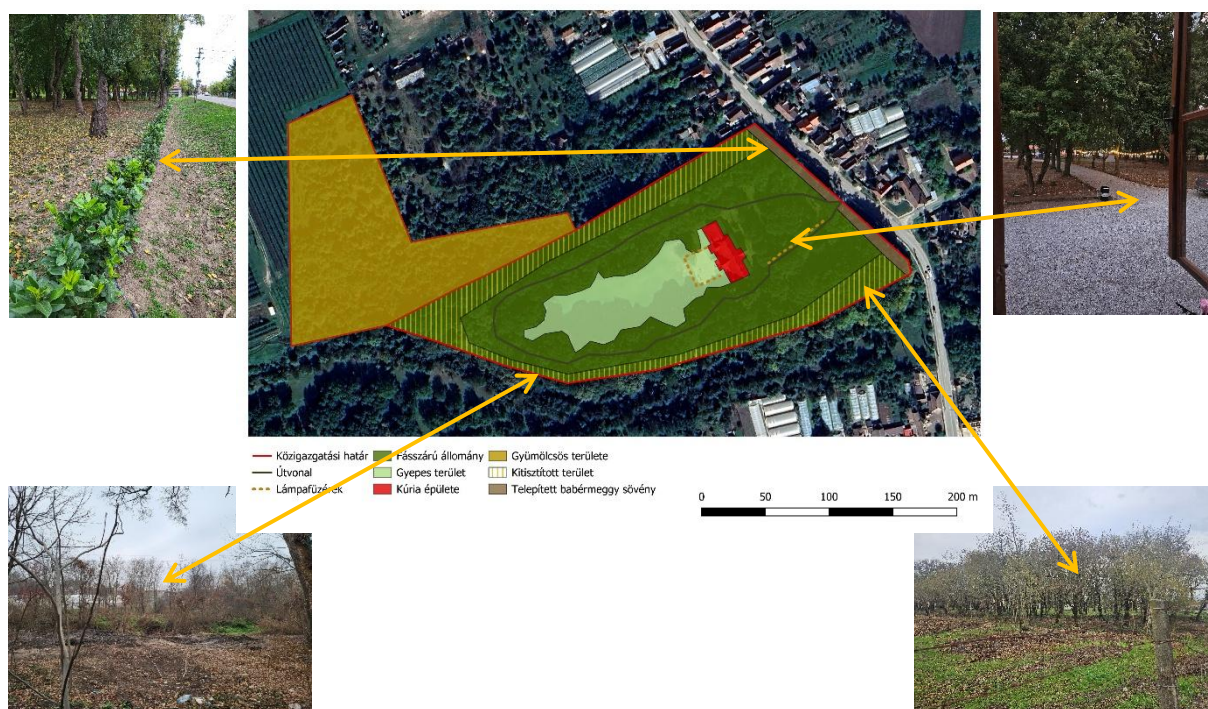
Az elzárt időszakban a kert fokozatosan hanyagottabbá vált, és az évek során jelentős leromlás következett be. A gondozatlanság és a karbantartás hiánya miatt a kert lehetőleges eredeti szépsége és szerkezete szinte felismerhetetlenné vált. A növényzet elburjánzott, ami a kert kulturális és főként esztétikai értékének csökkenéséhez vezetett.

Ebben az időszakban a kúria területének használatára egy helyi lakos, egy falubeli férfi kapott felhatalmazást, aki azonban nagyon szigorúan kezelte a hozzáférést. Ennek oka elsősorban az volt, hogy el akarta kerülni a konfliktusokat a tulajdonossal, így a közösség számára továbbra is korlátozott maradt a kert használata és látogatása. Ez a szigorú hozzáállás tovább mélyítette a kert és a helyi lakosság közötti távolságot, és hozzájárult a kert állapotának további romlásához.

2024-ben, amikor a kúria és a hozzá tartozó terület ismét új tulajdonoshoz került, ezáltal a tulajdonos egy helyi lakos, azaz falubeli személy lett, ami a közösség számára nagy megnyugvást és reményt jelentett a kúria és kertjének megőrzése és megújítása szempontjából.

Az új tulajdonos megnyitotta a kert és az épület kapuit a lakosok előtt, így a látogatás ismét szabad és díjmentes lett. Ez a változás nem csupán a hozzáférhetőséget javította, hanem a kúria és kertje állapotában is komoly előrelépést hozott, hiszen megkezdődhetnek a helyreállítási munkálatok.

A kertben elvégezték a szükséges takarítási és karbantartási munkálatokat: eltávolították a korábban elburjánzott, sérült és kihalt növényeket, magoncokat, valamint az invazív, nem őshonos fajokat. A fő sétálóút, amely a bejárattól az épületig vezet, új szőrt burkolatot kapott, amely biztonságosabbá tette a közlekedést és így autóval is megközelíthető a kúria. A kertben elhelyezett világítási elemek kellemes és biztonságos hangulatot teremtenek az esti órákban, és hozzájárulnak a tér barátságosabbá tételéhez.

27. Ábra: Újítások a kúria területén 2025-ben
Forrás: Szabó Adél (2025)

A kert keleti utcafront felőli határa mentén sövényként telepített cserjék kaptak helyet, amelyek nemcsak esztétikai értéket képviselnek, hanem a kert határainak természetes kerítését is szolgálják.

Az elmúlt egy évben a kúria kertje ismét aktív közösségi térként funkcionál, amely számos helyi eseménynek és rendezvénynek ad otthont. A korábban már említett hagyományos Születi bál és a fogathajtó verseny mellett újabb programok is megjelentek a kert életében.

2024-ben például először került megrendezésre a Gyermeknap ünnepe, a falubeli gyerekeknek, a kúria kertjében, amely június 1-jén zajlott. Ez a rendezvény különösen fontos a helyi családok és gyermekek számára, és a 28. ábrán dokumentált esemény jól példázza a kert közösségi szerepének megerősödését.

A nyári időszakban megrendezésre került az Árpisz Focikupa, egy helyi ifjúsági fociverseny, amelyet az Árpádi Ifjúsági Szervezet (Árpisz) szervezett a kúria kertjében. Ez a sportesemény nemcsak a fiatalok számára jelentett szórakozást és közösségi élményt, hanem hozzájárult a kert és a kúria ismertségének növeléséhez is a településen. A 29. ábrán látható a verseny hangulatos pillanata.

28. Ábra: Gyermeknap a kúria udvarán
Forrás: Szabó Adél (2025)

29. Ábra: Árpisz Focikupa a kúria udvarán
Forrás: Szabó Adél (2025)

Ezek az események a közösségi élet szempontjából kedvező programok, azonban a kert állapotának egyáltalán nem tesznek jót. A minden évben megrendezett fogathajtó verseny, amely a kert egyetlen nyitott, gyepes területén kerül megrendezésre, egyre jobban tönkre teszi és kikoptatja a gyepet. A saját tapasztalataim alapján elmondható, hogy a fogatok kereke felszántja a gyepfelületet, ami súlyos károkat okoz és erős karbantartást igényel. Szintígy a Focikupa rendezvényről is hasonlóképpen állapíthatók meg. A kert állapotának romlása mellett, megemlíteném, hogy ezek az események egyáltalán nem illenek a kert hangulatához, kiváltképp a sportesemény, ezért korlátozni kellene a programok számát.

5.3 Növényállomány

A Markovits-kúria kertjének értékelése során különös hangsúlyt fektettem a területen található növényállomány részletes és alapos vizsgálatára. A növényzet, különösen a fás szárú növényfajok, nem csupán esztétikai szerepet töltenek be, hanem jelentős történeti, ökológiai és dendrológiai értékeket is

hordoznak, amelyek hozzájárulnak a kert egyedi karakterének és természetes állapotának megőrzéséhez. Kutatásom elsődleges célja az volt, hogy átfogó képet kapjak a kúria kertjében jelenleg megtalálható faállomány összetételéről, felmérjem egyedeik egészségi állapotát, továbbá megismerjem a kert azon növénytársulásait, amelyek az eredeti élőhelyi viszonyokat mutathatják be.

A terepi adatgyűjtést a 2025-ös év tavaszi időszakában végeztem el, amikor a növényzet vegetációs állapota lehetővé tette a megfigyeléseket. A felmérés során minden egyes fás szárú növényt egyedi azonosító sorszámmal láttam el, amely megkönnyítette az adatok rendszerezését és későbbi elemzését. Az egyedekről a következő paramétereket rögzítettem:

- a növény latin és magyar elnevezése, amely segít a taxonómiai besorolásban és a fajok pontos azonosításában,
- a törzs átmérője mellmagasságban (cm-ben mérve), amely a fa méretére és korára vonatkozó becslések alapjául szolgál,
- a fa magassága méterben, amely a fa fejlettségét jelzi,
- a kéreg vagy törzs állapota egy 1-től 5-ig terjedő skálán, ahol az 1-es érték a súlyosan károsodott vagy beteg állapotot, míg az 5-ös a kiváló, egészséges állapotot jelenti,
- a korona állapota ugyancsak egy 1–5-ös skálán, amely a lombkorona teltségét, egészségét tükrözi,
- valamint a gyökérzet állapota, amely szintén egy 1–5-ös értékelési skálán került meghatározásra, és a fa stabilitására, valamint tápanyagfelvételére utal.

SORSZÁM	LATIN NÉV	MAGYAR NÉV	TÖRZSÁTMÉRŐ (cm)	FA MAGASSÁGA (m)	LOMKORONA ÁTMÉRŐ (m)	KÉREG/TÖRZS ÁLLAPOTA	KORONA ÁLLAPOTA	GYÖKÉRZET ÁLLAPOTA
121	Acer campestre	Mezei juhar	171.5	10	5	5	5	4
122	Acer campestre	Mezei juhar	214	10	3	3	4	5
123	Acer campestre	Mezei juhar	305	12	25	5	5	5
124	Acer campestre	Mezei juhar	196	11	4	5	5	5
125	Acer campestre	Mezei juhar	117	10	2.5	5	5	5
126	Acer campestre	Mezei juhar	203.5	7	4	4	4	4
127	Acer campestre	Mezei juhar	167	8	2	5	5	5
128	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	192.5	7	10	5	5	5
129	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	182.6	7	5	4	5	5
130	Prunus spp.	-	98.2	6	3	3	5	5
131	Acer campestre	Mezei juhar	114.3	8	2	5	5	4
132	Acer campestre	Mezei juhar	282.6	7	4	5	5	5
133	Acer campestre	Mezei juhar	259.5	9	6	4	5	5
134	Acer campestre	Mezei juhar	183	7	10	4	5	5
135	Acer campestre	Mezei juhar	136	10	2	3	5	5
136	Acer campestre	Mezei juhar	148	12	4	5	5	5
137	Carpinus betulus	Közönséges gyertyán	151.6	10	5	5	5	3
138	Carpinus betulus	Közönséges gyertyán	191.7	9	8	5	5	3
139	Acer campestre	Mezei juhar	129	10	2	5	5	4
140	Carpinus betulus	Közönséges gyertyán	239.4	12	5	5	5	5
141	Carpinus betulus	Közönséges gyertyán	236	8	4	4	5	5
142	Acer campestre	Mezei juhar	166	10	5	5	5	4
143	Tilia platyphyllos	Nagylevelű hárs	232	12	3	5	5	5
144	Acer campestre	Mezei juhar	173	7	3	5	5	4
145	Acer campestre	Mezei juhar	215	12	5	5	5	5
146	Acer campestre	Mezei juhar	141.7	9	3	5	5	5
147	Tilia platyphyllos	Nagylevelű hárs	169	8	3	5	2	5

30. Ábra: Részlet a fakataszterből
Forrás: Szabó Adél (2025)

A felmérés során összesen 273 faegyedet dokumentáltam, amelyek a kert különböző részein helyezkednek el, így teljes átfogó képet adva a teljes faállományról. Emellett a vizsgálat során több ponton megfigyeltem az aljnövényzet jellemző fajait is, különösen a tavaszi időszakban, amikor ezek a növények a leginkább felismerhetők és jellemzőek. Az aljnövényzet egyes fajait a fejezet végén részletesen is bemutatom.

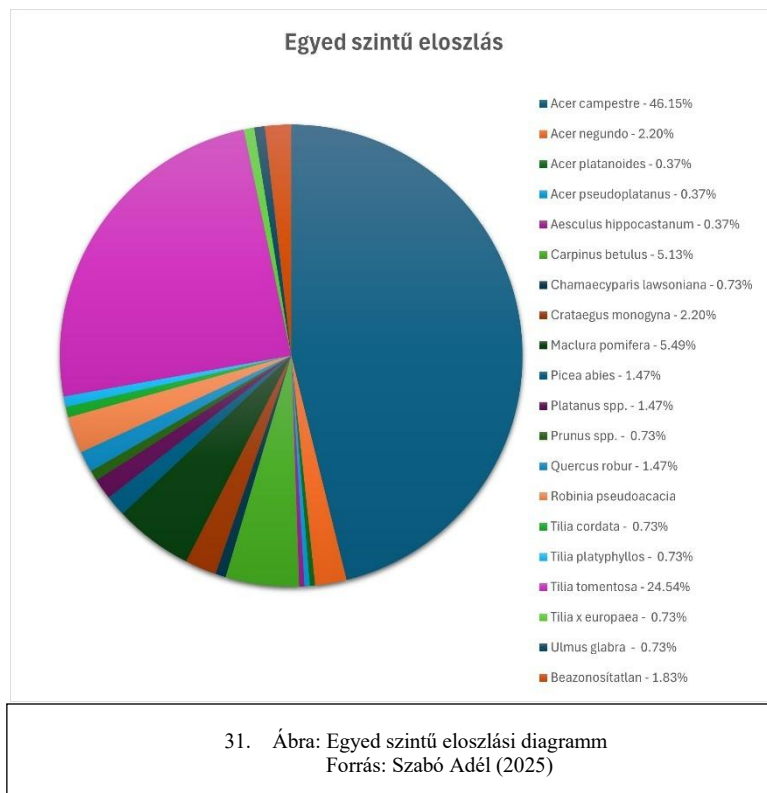
A kertben végzett felmérés során beazonosított 273 faegyed, több mint tíz különböző fafajhoz tartoztak. Ezek a fajok eltérő egyedszámban és eloszlásban voltak jelen a kert területén, ami bemutatja a faállomány diverzitását. Az elemzés alapján megállapítható, hogy a faállományban egyetlen fafaj dominál jelentősen a területen. Ez a faj a mezei juhar (*Acer campestre*), amely a teljes faállomány 46,15%-át teszi ki, így fontos szerepet játszik a kert dendrológiai és ökológiai struktúrájában.

A mezei juhar elterjedése több szempontból is fontos: egyrészt befolyásolja az élőhelyi viszonyokat, például a talajnedvességet és a fényviszonyokat, másrészt a 3 másik juhar fajtával együtt (*Acer negundo*, *Acer platanoides*, *Acer pseudoplatanus*) növelik a kert biodiverzitását és a faállomány stabilitását. Emellett a második leggyakoribb fafaj az ezüst hárs (*Tilia tomentosa*), amely az összes fa 26,54%-át képviseli, ami szintén fontos alkotóeleme a kert növényzetének. A többi fafaj kisebb arányban fordul elő, tovább erősítve a faállomány diverzitását jellegét.

Érdekességként megemlíthető, hogy a kertben néhány különlegesebb, illetve idegenhonos fafaj is jelen van valószínűleg az eredeti faállomány telepítése óta, amelyek közül kiemelendő a narancseper (*Maclura pomifera*), a platánfajok (*Platanus* spp.) és különböző örökzöld fajok (*Thuja* spp, *Pinus* spp). Ezek a fajok, ahogy már említettem, valószínűleg telepítés vagy spontán megjelenés útján kerültek be a faállományba, és hozzájárulnak a kert fajgazdagságához.

A felmérés során néhány faegyed esetében nem sikerült pontos fajmeghatározást végezni, ezek száma összesen öt volt. Ezek az egyedek valószínűleg olyan példányok, amelyek morfológiai sajátosságaik miatt nehezebben voltak azonosíthatók a terepen, ezért további vizsgálatokat igényelnek.

A 31. ábrán lévő diagram részletesen összefoglalja a leggyakrabban előforduló fafajokat és a kert egész faállományán belüli arányukat, ami tökéletesen tükrözi a faállomány diverzitását.

A kertben a faállomány kutatását a méretbeli változások vizsgálatával folytattam. Az alábbi szempontokat vettem figyelembe a vizsgálat folyamán: törzsátmérő, fa magassága, lombkorona mérete. Az első mérési paraméterként a törzsátmérőt választottam, amelyet a fák mellmagasságában, kb. 1,3 méteres magasságban mértem, a dendrológiai gyakorlatban általánosan elfogadott módon. A mért törzsátmérő értékek igen széles skálán mozogtak: a legkisebb átmérő körülbelül 74 cm volt, míg a legnagyobb, kiemelkedően nagy érték meghaladta a 450 cm-t. Ez az utóbbi egy idős, a kert központi részén elhelyezkedő mezei juhar (*Acer campestre*) példány, amely a kert öregségére utal.

Az összegyűjtött adatok alapján becsléseim szerint a kert faállománya elsősorban középkorú és idősebb egyedekből áll. A törzsátmérő alapján az egyedeket hat méretkategóriába soroltam: 51–100 cm, 101–150 cm, 151–200 cm, 201–250 cm, 251–300 cm és 301 cm feletti csoportokba. Az eloszlást a 32. ábrán láthatjuk. A legnagyobb arányt a 100 cm feletti törzsátmérővel rendelkező fák képviselik, különösen a 101–150 cm és 151–200 cm közötti kategóriában, ami arra utal, hogy a kert nem egyetlen telepítési hullámból származik, hanem több évtizedes, esetleg évszázados fejlődés eredménye. Ez a megoszlás egyben azt is jelzi, hogy bizonyos egyedek már a kúria fénykorában is jelen lehettek, így dendrológiai és történelmi szempontból kiemelt jelentőségűek.

32. Ábra: Törzsátmérő szintű eloszlási diagramm
Forrás: Szabó Adél (2025)

A faállomány vertikális vizsgálatával folytattam, a magasságadatok szerint számos fa eléri vagy meghaladja a 10–15 méteres magasságot, amely különösen jellemző az ezüst hárs (*Tilia tomentosa*) és a mezei juhar fajokra. Ezek a nagyra növő egyedek dominánsan alkotják a lomkoronaszintet. Ezzel szemben a kisebb, 5–10 méteres magasságú fák többnyire fiatalabb korosztályt képviselnek, illetve olyan másodlagosan megjelent fajok, mint például a galagonya (*Crataegus* spp.) vagy az akác (*Robinia pseudoacacia*). Ezek az egyedek részben természetes úton, részben emberi beavatkozás, újratelepítés eredményeként kerülhettek a kertbe, de szintén fontos szerepet játszanak a faállomány és a biodiverzitás fenntartásában.

A kúria kertjében található faállomány egészségi állapotának vizsgálata során három alapvető szempontot vettem figyelembe: a törzs fizikai állapotát, a koronaborítottság minőségét, valamint a gyökérszóna egészségi állapotát. Minden egyes paraméter értékelésére egy 1-től 5-ig terjedő skálát alkalmaztam, ahol az 1-es érték a súlyosan károsodott, kritikus állapotot, míg az 5-ös a teljesen egészséges állapotot jelölte.

A felmérés eredményei alapján megállapítható, hogy a faállomány általános egészségi állapota kedvezőnek mondható, különösen figyelembe véve az egyedek életkorát. A kéreg és törzs állapota többnyire 4-es vagy 5-ös osztályzatot kapott, ami arra utal, hogy a fák többsége jó fizikai állapotban van, és nem mutat súlyos károsodásokat. Csak néhány esetben észleltem jelentősebb kéregrepedezést, sérülést vagy fertőzésre utaló jeleket, amelyek elsősorban a narancseper (*Maclura pomifera*) és az idősebb mezei juhar (*Acer campestre*) egyedeinél fordultak elő. Ezek a problémák különös figyelmet igényelnek, mivel hosszú távon befolyásolhatják az adott példányok stabilitását.

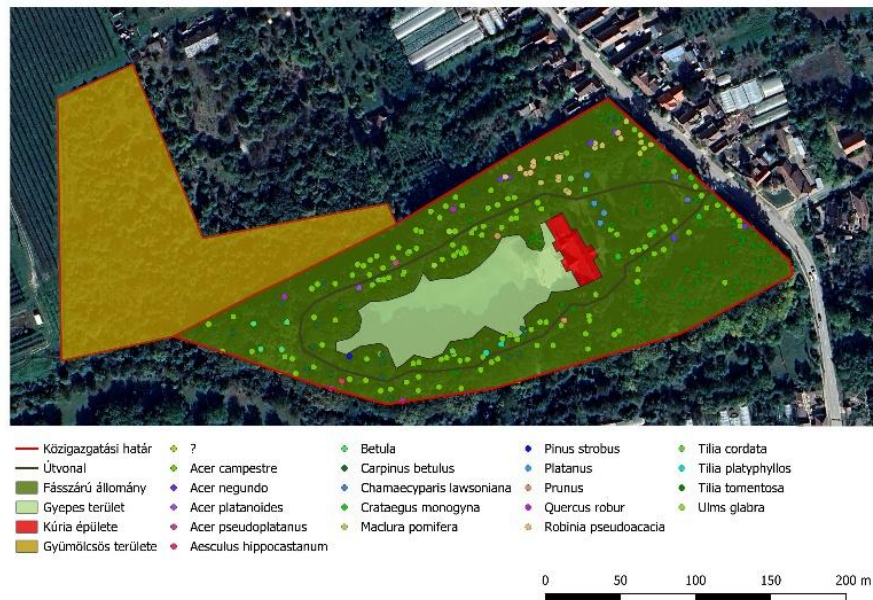
A koronaborítottság vizsgálata során a legtöbb faegyed teljes, sűrű és zárt lombkoronával rendelkezett, amely a jó egészségi állapot jele. Szintén csak néhány fa esetében tapasztaltam részleges kiszáradást, ágritkulást vagy sérülést, amelyek háttérben feltehetően a téli időjárás, korábbi nem megfelelő metszések vagy viharok állnak. Az alacsonyabb koronájú egyedek között többnyire invazív vagy túlkoros fák szerepeltek, amelyek esetében a további állapotromlás megelőzése érdekében célzott beavatkozások szükségesek.

A gyökérszóna állapotának megítélése a terepi körülmények miatt nehezebb volt, azonban a felszíni jelek, mint például a gyökérkiemelkedések, a gyepp állapotja és a taposási nyomok, alapján általánosságban feltételezhető a gyökérzet jó egészségi állapota. Szintén csak néhány esetben észleltem súlyosabb taposási károkat, amelyek arra utalnak, hogy a terület jelenleg viszonylag túlhasznált, ami káros lehet a faállomány hosszú távú stabilitása szempontjából.

A vizsgálataim alapján, valamint a terepi bejárások alatt, a fák kinézete és állapota alapján megbecsültem a fák életkorát, majd ezt elemezve a korosztály eloszlása szerint megállapítottam, hogy a faállomány viszonylag kiegyensúlyozottnak mondható. Ugyanakkor elmondható, hogy a fiatal egyedek száma alacsony, ami hosszútávon problémát jelenthet az állomány fennmaradása szempontjából. Ennek következtében jelentős figyelemmel kell fordulni az idős fák gondozása és fenntartáshoz, és mihamarabbi utánpótlást és fiatal egyedek telepítését javaslom, az állomány regenerációja és a biodiverzitás megőrzése érdekében.

A kertben végzett átfogó felmérés során több olyan faegyed is azonosításra került, amelyek különleges jelentőséggel bírnak, legyen szó méretükről, életkorukról, megjelenésükről vagy dendrológiai és esztétikai értékükről. A faállomány térképes egyed szintű eloszlását a 33. ábra mutatja.

Összességében a Markovits-kúria kertjének faállománya életképesnek és egészségesnek mondható, ugyanakkor az idős, dendrológiai szempontból értékes egyedek fokozott gondozást és rendszeres fenntartási beavatkozást igényelnek a további károsodások megelőzése érdekében. Egyes fák esetében javasolt a részletes statikai vizsgálat és állapotfelmérés elkészítése, különösen a jövőbeni felújítások, tervek megalapozásához.

33. Ábra: Egyed szerinti eloszlás térképe
Forrás: Szabó Adél (2025)

A vizsgálat során nem csupán a fás szárú növényzetre fókuszáltam, hanem kiemelt figyelmet fordítottam az aljnövényzet összetételére és állapotára is, különösen a tavaszi időszakban végzett terepi felmérés során. Az aljnövényzet jelenléte és fajösszetétele fontos ökológiai indulópontként szolgál, mivel tükrözi a talaj fizikai és kémiai adottságait, a fényviszonyokat, valamint a kert természetközeli vagy az emberi hatások által befolyásolt jellegét.

Az aljnövényzetben számos őshonos, vadon élő és meghonosodott dísznövény is megfigyelhető volt. A leggyakrabban előforduló fajok közé tartozik a gyermekláncfű (*Taraxacum* spp.), a tyúkhúr (*Stellaria media*) és a piros árvacsalán (*Lamium purpureum*), amelyek tipikus pionír fajokként jól alkalmazkodnak a bolygatottabb, változó környezethez, így jelenlétük a kert dinamikus növényzetére utal. Ezek a fajok fontos szerepet töltenek be a talajvédelemben és a biológiai sokféleség fenntartásában.

Ezzel párhuzamosan olyan fajok is előfordultak, amelyek már értékesebb, természetesebb eredetű vegetációra utalnak, például az odvas keltike (*Corydalis cava*) és a boglárkafajok (*Ranunculus* spp.). Ezek a növények elsősorban a kert félárnyékos, lombos fás területein jelentek meg, különösen a fák lombfakadását megelőző időszakban, ami arra utal, hogy ezek a területek viszonylag érintetlenek és természetes ökológiai folyamataik még fennmaradtak.

Botanikai és esztétikai szempontból kiemelkedőek a díszítőértékkel bíró lágyszárú növények, mint például a nárciszok (*Narcissus* spp.), a gyöngyvirág (*Convallaria majalis*) és a százszorszép (*Bellis perennis*), amelyek egyes helyeken tömeges előfordulásukkal jelentős vizuális élményt nyújtanak. A csillagvirág (*Ornithogalum umbellatum*) jelenléte tovább növeli a kert természetes lágyszárú

növényzetének értékét, és hozzájárul a biodiverzitás gazdagságához. Ám ezek a növények valószínűleg ember által, ültetés formájában telepedett fajok lehetnek.

Összességében megállapítható, hogy a kúria kertjének aljnövényzete vegyes összetételű, részben gyepes, részben erdei jellegű, amelyben mind vadon élő, mind díszítő növényfajok megtalálhatók. A fajgazdagság és a természetes növénytársulások jelenléte arra utal, hogy a terület viszonylag zavartalan.

A Markovits-kúria kertjében végzett részletes növényállomány-felmérés eredményei alapján megállapítható, hogy a terület jelentős dendrológiai és ökológiai értékekkel rendelkezik. A faállomány dominanciáját a mezei juhar (*Acer campestre*) és az ezüst hárs (*Tilia tomentosa*) képezi, amelyek mellett kisebb számban több más fafaj is jelen van, köztük különleges vagy idegenhonos növények, mint a narancseper (*Maclura pomifera*) és a platánfajok (*Platanus* spp.). Ez a fajösszetétel jól tükrözi a kert történeti fejlődését és az egykori tulajdonos társadalmi rangját. A faegyedek többsége középkorú vagy idős, jelentős méretekkkel rendelkezik, egészségi állapotuk pedig összességében jónak mondható.

A kertben található kiemelkedő növényzet nemcsak dendrológiai, hanem történeti szempontból is nagy értéket képviselnek. Az aljnövényzet fajösszetétele, különösen a tavaszi geofitonok jelenléte, arra utal, hogy a területen részben jelen van a természetes vegetáció, ami kedvező alapot teremt egy természetközeli, fenntartható kertfenntartási terv, vagy javaslat kialakításához.

A vizsgálat alapján az alábbi javaslatok megfogalmazása indokolt:

- Kiemelt értékű fák védelme: A legidősebb, legnagyobb törzsátmérőjű juharok és hársak egészségi állapotának rendszeres monitorozása szükséges. Indokolt esetben faápoló szakember bevonásával ajánlott elvégezni a szükséges ápolási beavatkozásokat, mint például koronaalakítás, visszametszés, talajlazítás, hogy megőrizhető legyen ezen értékes egyedek egészsége és stabilitása.
- Faismereti elemek telepítése: A különleges egyedekhez vagy fajokhoz információs táblák, QR-kódos ismertető elhelyezése javasolt, amelyek segítik a látogatók tájékozódását, növelik a kert értékeinek ismertségét.
- Faállomány fiatalítása és pótlása: Tekintettel arra, hogy a faállomány utánpótlása jelenleg hiányos, szükséges az értékes őshonos fajok, például a juhar, hárs és tölgy pótlása és újraterelítése, figyelembe véve a kert történeti karakterét, társzerkezetét és dendrológiai összetételét.
- Aljnövényzet megőrzése és védelme: A természetes növényzet fennmaradását elősegítő fenntartási módok alkalmazása ajánlott, például ritkább kaszálás, talajbolygatás kerülése, amelyek támogatják az őshonos fajok fennmaradását és terjedését, ezáltal hozzájárulnak a kert biodiverzitásának megőrzéséhez.

Összegzőképpen elmondható, hogy a Markovits-kúria kertjének növényállománya értékes természeti és kulturális örökség, amely megfelelő szakmai gondozás és fenntartás mellett hosszú távon megőrizhető és fejleszthető.

6. Összegzés, változások elemzése, és javaslatok

A kutatásom fő célja az árpádi Markovits-kúria történelmi és kertépítészeti értékeinek feltárása, valamint helytörténeti és örökségvédelmi szerepének meghatározása volt. Az eredmények megerősítették, hogy a kúria nem csupán egy egyszerű vidéki épület, hanem a helyi közösség történelmének, a társadalmi és gazdasági változások jelképe. A kutatás során feltárt dokumentumok, interjúk és helyszíni felmérések alapján a kúria építészeti értékei, valamint a hozzá tartozó tájképi kert együttesen a 19. századi eklektikus stílus jellemzőit mutatják be, de egyben a korszak társadalmának építészeti stílusát is bemutatja.

A történeti feljegyzések szerint a kúria 1891-ben épült Markovits Kálmán kérésére, aki a család meghatározó tagjaként fontos szerepet játszott a falu gazdasági és társadalmi életben. Az épület és környezetének kialakítása bemutatta a Markovits család rangját és tekintélyét.

A 20. században a birtok nagy változásokon ment keresztül, mind fizikai állapotban és mind a funkciók változása terén is. A két világháború közötti időszakban magántulajdonban maradt, majd az államosítás éve alatt közösségi funkcióként működött. A második világháborút követően elsőként faluházzá, majd később óvodává alakították, így a falu életében továbbra is a közösség központjaként szerepelt. Az ezt követő időszakban nagy mértékű romlás következett be, egészen a 2024-es évig, amikor újra magántulajdoni kézbe került.

Ahogy már említettem, a helyszíni felmérés és a kutatás eredményei alapján a kúria építészetét az eklektikus stílus jegyei jellemzik. A homlokzat portikusza, pillérei, díszes párkányzata és timpanonja, valamint a belső terek elrendezése mind a korszak jellemző építészeti stílusát tükrözik.

A kúriához tartozó tájképi kert a birtok egykori kinézetének meghatározó része volt. A telepített idegenhonos fák, a megtervezett sétányok és a gyümölcsös jól tükrözték a korszak stílusát és a tulajdonos társadalmi rangját.

A növényállomány fontos szerepet játszik a kúria megjelenésében és hangulatában. A kutatás során végzett helyszíni felmérések és dokumentációk feltárták, hogy a kert egykor gazdag gyümölcsösökkel, díszfákkal és idegenhonos fásszárú egyedekkel rendelkezett. Ezek is a tulajdonos jómódúságát sugalták. A vizsgálatok szerint az eredeti növényállomány egy része az idők során (háborúk, elhanyagoltság) elveszhetett vagy megritkult, azonban számos idős fenyő és lombhullató fa még ma is őrzi a kert tájképi és esztétikai értékét. A kert némely területén pedig sikerült megőrizni olyan növénycsoportokat, amelyek az eredeti kerttervhez vagy a későbbi dísznövény-telepitésekhez hasonlíthatnak, így a kert részben tükrözi az egykori hangulatát.

Különösen fontos a kert gondos és szakszerű kezelése, hiszen a növényállomány nemcsak esztétikai, hanem tudományos és természetvédelmi szempontból is fontos értéket képvisel. A fák és cserjék sokfélesége hozzájárul a biodiverzitás megőrzéséhez, javítja a környezet mikroklímáját. A kutatás eredményei rámutatnak arra, hogy a növényállomány állapota kulcsfontosságú tényező egy a helyreállítás során, ezért egy fenntartható kezelési terv és egy fa ápoló szakvéleménye elengedhetetlen.

Összességében a kutatás rávilágított arra, hogy a kúria dendrológiai és kerttörténeti értékeinek megőrzése és helyrehozása nemcsak esztétikus szempontból fontos, hanem kulturális szempontból is több lehetőséget kínál. A helyi közösség és szakmai segítséggel együttesen történő kertrehabilitáció, a kúria kulturális örökség jelentőségét és a hely identitását is megőrizhetné.

6.1 A 2025-ös változások bemutatása

A 2025-ös meghatározó évnak mondható a kúria életében, mivel jelentős változások történtek, mind a kúria épületén, mind a körülötte lévő kerten is. Fontos megjegyezni, hogy ezek a változások a dolgozatom elkészítésének megkezdődésével fokozatosan történtek egészen a befejezéséig, valamint a tulajdonostól megtudva folytatódnak a következő években. A végrehajtott változások eredményeként a kúria funkciója tovább erősödött a helyi közösségi életben: számos kulturális rendezvénnyel bővült a funkció és használati jelentősége, pl. a fogathajtó versenyek és szüreti bálók mellett egyházi és családi programok, gyermek- és moziestek valósultak meg az épületben és annak környezetében.

Az épületben sor került a nyílászárók cseréjére, a belső falak minimális felújítására, valamint a padló részleges megújítására.

A kerten, és főleg a közigazgatási határ mentén, egy teljes körű kitakarítás történt, beleértve az elburjánzott növényzet és a sok évi hulladék kitakarítását is. Új szórt burkolat és virágágyak jelentek meg, illetve egy kisebb híd is épült a régi patak felett.

A növényállományt illetően kiemelendő a helyi növények megnyírása, a meglévő állomány karbantartása, egynyári virágok ültetése, valamint néhány területeken cserepes vagy lédás növénykiültetések is megjelentek.

Megjelent számos berendezési tárgy a kert területén, például elhelyeztek padokat, szemeteseket, közvilágítást, díszelemeket és egy mobil toalettet, így tovább növelve a kúria kulturális, esztétikai és közösségi vonzerőjét a helybeliek szemében.

A 34. ábra táblázatba foglalja mindezen változásokat és bemutatja, hogy fejlődött és változott a birtok a 2024-es és 2025-ös években.

Kúria szerepe a helyi közösségben	Épület állapota	Kert állapota	Növényállomány állapota	Köztéri bútorok
2024-ig				
nincs szerepe	leromlott, elhagyott, elzárt, megközelíthetetlen	elhanyagolt, benőtt, elzárt, látogathatatlan	sok invazív faj, elburjánzott, sűrű, elhanyagolt	nincs
2024 ősz				
néhány kulturális cél: fogathajtó versenyek, szüreti bálók	leromlott, de látogatható	minimális változások, látogatható, kitakarított	visszavágott, fűt felől ültetett sövény, túlburjánzott cserjeszint kiirtva	nincs
2025 ősz				
számos kulturális célok: fogathajtó versenyek, szüreti bálók, egyházi programok, születésnapok, Árpisz programok(tánc est, gyereknap, mozi est)	nyílászáró csere, belső falak minimális felújítása, padló felújítása	teljesen kitakarított, új szőrt burkolat megjelenése, kisebb híd kialakítása a régebbi patak felett, új virággyekek megjelenése	megnyírt helyi növények, karbantartott meglévő növényállomány, új egyvári virágok megjelenése, újrahaznosított helyeken kiültetések, virágcserepek	padok, szemetesek, közvilágítás, diszelemek, toalett
2025 ősz				
számos kulturális célok: fogathajtó versenyek, szüreti bálók, egyházi programok, születésnapok, Árpisz programok(tánc est, gyereknap, mozi est)	nyílászáró csere, belső falak minimális felújítása, padló felújítása	teljesen kitakarított, új szőrt burkolat megjelenése, kisebb híd kialakítása a régebbi patak felett, új virággyekek megjelenése	megnyírt helyi növények, karbantartott meglévő növényállomány, új egyvári virágok megjelenése, újrahaznosított helyeken kiültetések, virágcserepek	padok, szemetesek, közvilágítás, diszelemek, toalett

34. Ábra: Helyzetfelmérési táblázat a kúria állapotáról 2024 előtt és 2024-ben
Forrás: Szabó Adél (2025)

Az továbbiakban pontokba szedve részletezem és értékelem a 2025. évi fejlesztéseket, amelyek az árpádi Markovits-kúria és környezetének megújulását szolgálták.

1. Kulturális és közösségi funkciók bővülése

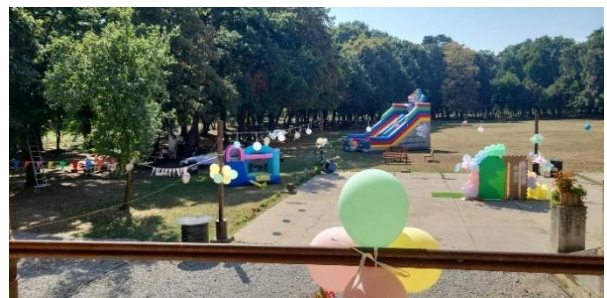
A kúria számos eseménynek adott otthont, az ezelőtti években is már megrendezett fogathajtó versenyeknek, szüreti bálók mellett, például bővült, egyházi programokkal, gyermek- és ifjúsági programokkal: moziestek (36. Ábra), táncestek (37. Ábra), sport napok tartásával, valamint magán születésnapi zsúrokat (38. Ábra) is tarthatnak itt a falubeliek.

35. Ábra: Moziest a kúria udvarán
Forrás: Szabó Adél (2025)

36. Ábra: Táncest a kúria épületében
Forrás: ÁRPISZ Hivatalos oldala

37. Ábra: Magán születésnapi ünnepség
Forrás: Szabó Adél (2025)

Ezek a rendezvények bár megerősítettek a helyi falubeliek életet, az intenzív közösségi program használat miatt viszont csökkenhet a kúria eredeti történeti jelképe. A folyamatos hétköznapi használat elhalványíthatja az épület múltbeli tekintélyét. Valamint ezen nagyobb létszámú események idején

romolhat a park tisztasága, többlet szemét keletkezhet, és a növényzet is sérülékenyebbé válik a rendszeres taposás, elhasználódás miatt, ezért fokozott karbantartás szükséges. Javaslatom, hogy ha nem lehetséges a teljes betiltása az ezen félé programoknak, ki kell jelölni egy olyan helységet a kerten belül, ahol jelentős karbantartással, megrendezésre kerülhetnek ezek a rendezvények egy része.

2. Épületfelújítások

Az épületen kicserélték az ablakokat és ajtókat új, korszerű szerkezetekre (39. *Ábra*). A falak minimális helyreállítása, valamint a padlózat részleges megújítása is megtörtént (40. *Ábra*). Ezek a beavatkozások a kúria szerkezeti és esztétikai állapotát javították, ezzel hozzájárulva a fenntartható használathoz és a mai igényekhez igazodó feltételek megteremtéséhez.

Viszont, amennyiben a nyílászárókat vagy padlókat nem az eredetinek megfelelő anyagból, formával vagy technikával kerültek pótlásra, az jelentősen csökkenti az épület műemléki értékét, és az épület eredeti karaktere elveszhet.

38. *Ábra*: Nyílászárók cseréje
Forrás: Szabó Adél (2025)

39. *Ábra*: Padló és falak részleges felújítása
Forrás: Szabó Adél (2025)

40. *Ábra*: Szórt burkolat
Forrás: Szabó Adél (2025)

3. Kert rekonstrukciója és fejlesztése

Ahogy már korábban is beszámoltam róla, a kertben elvégezték a zöldfelületek letisztítását, eltávolították az elburjánzott növényeket és hulladékot. Telepítettek új szórt burkolatokat a főbejáratától a kúriáig, és a kert egy részéig (41. *Ábra*), ami feltételezhetően követi az eredeti útvonalat, amit meglehetősen a múltban is ezen a vonalon vezethettek. Ugyan erre bizonyíték nincs, azonban az előbbieken bemutatott 19. *ábrán* látható egy kis részlet a múltbeli út vonaláról, ami hasonló helyen fut, mint most. Továbbá virágágyásokat hoztak létre, amelyek esztétikai értéket adtak a kertnek. Egy kisebb híd is épült a régi patakot imitáló árok felett, amely funkcionális szerepet tölt be, összekötve a kialakított parkolót a kerttel (42. *Ábra*). A területet határoló „Egres” -nek nevezett zöldfelületen parkolót létesítettek az itt tartandó programokra érkező vendégek számára (43. *Ábra*).

41. Ábra: Híd kialakítása
Forrás: Szabó Adél (2025)

42. Ábra: Parkoló kialakítása
Forrás: Szabó Adél (2025)

Az új burkolatok, virágágyak vagy a modern híd nem mindig illeszkednek az eredeti kerttörténeti koncepcióhoz, így az egykori tájképi karakter elveszik. A nagymértékű növényzet tisztítása jelentős esztétikai károkat vont maga után például nagy mennyiségű átlátást okozott a magánkertekbe, valamint a kert növényállományának ritkulását is eredményezte, amit ajánlatos és fontos pótlással helyrehozni.

4. Növényállomány kezelése és bővítése

Megtörtént az idős fák és cserjék gondozása, metszése is, azonban ez jelentős mennyiségű cserje és aljnövényzet kiirtásához vezetett. Új növények, egynyári virágágyások jelentek meg, olyan területrészekben, valamint elkorhadt növényi elemeket is hasznosítottak növénytelepítésre, amelyek korábban elhanyagoltak és elhaltak voltak, valamint ládás növényeket is telepítettek. A főút felőli telekhatár mentén babérmeggy sövény került telepítésre (43.-47. Ábra).

43. Ábra: Egynyári ágyás
Forrás: Szabó Adél (2025)

44. Ábra: Újra gondolt díszítő kiültetések
Forrás: Szabó Adél (2025)

45. Ábra: Újra gondolt díszítő kiültetések 2.
Forrás: Szabó Adél (2025)

46. Ábra: Ládás
növények
Forrás: Szabó Adél
(2025)

47. Ábra: Babérmeggy sövény
Forrás: Szabó Adél (2025)

Az új, egynyári virágok vagy tájidegen növények alkalmazása elronthatja az eredeti növényalkalmazási struktúrát, és csökkenti a kúria eredeti kerttörténeti karakterét. Az új cserepes vagy egynyári kiültetések egyáltalán nem illeszkednek az eredeti arculathoz, valamint folyamatos gondozást igényelnek, ha ez elmarad, gyorsan leromlanak, emiatt karbantartót kell alkalmazni. Az agresszív, nem őshonos növények visszaszoríthatják a helyi fajokat, ezzel csökkentve a biodiverzitást. A kiültetések helytelen, tájidegen tárgyakra való ültetése, nem a kúriához illő módon, továbbá ront a hely karakterén.

5. Közterületi infrastruktúra és esztétikai elemek

Elhelyezésre kerültek padok, szemetesek, világító és díszelemek, toalettek, melyek növelik a komfortot és lehetővé teszik az idelátogatók hosszabb és kényelmesebb itt tartózkodását. Azonban az újonnan kihelyezett padok, szemetesek, díszvilágítás vagy modern toalett egyáltalán nem illeszkednek az eredeti kerttörténeti látványhoz. Továbbá ezen elemek is folyamatos karbantartást igényelnek, a nem megfelelő karbantartás miatt, gyorsan elhasználódnak, ahogy azt a 50. ábra is jól bemutatja.

48. Ábra: Padok és
szemetesek
Forrás: Szabó Adél
(2025)

49. Ábra: Világítás
Forrás: Szabó Adél
(2025)

50. Ábra: Vas
tűzgyújtó díszelem
Forrás: Szabó Adél
(2025)

Összességében a 2025-ös fejlesztéseknek köszönhetően a Markovits-kúria közösségi és kulturális szempontból is jelentősen megújult. Pozitívumok, a sokszínű programok, melyekkel ismét központi szerephez jutott a település életében, az épület és a kert felújítása komfortosabb, vonzóbb közösségi teret eredményezett, és a növényállomány megőrzése hozzájárult a biodiverzitás javulásához. Ugyanakkor számos negatív szempont is megfigyelhető, például a túlzott igénybevétel gyorsíthatja a romlást, a felújítások elhalványítják az eredeti funkciókat, a modern kertfejlesztés csökkentheti a hely történeti arculatát, valamint több karbantartási igényeket von maga után. Tehát a változások minimális előrelépést hoztak, de fenntartható működéshez további szakmai tervezés és örökségvédelmi szemlélet lenne szükséges.

Végkövetkeztetésként elmondható, hogy a Markovits-kúria, értékei és szerepe miatt, hosszú távon a helyi identitás és örökség meghatározó eleme. A fejlesztések, a rekonstrukciók és az örökségvédelmi munka összhangjának megtalálása a helyi közösség aktív részvételével és szakmai irányításával, megvalósulhat a kúria fenntartható megőrzése és értékeinek növelése és megtartása.

7. Forrásjegyzék

Nyomatott irodalom

1. BESSENYEI, 1977 – Bessenyei István: Az árpádi faluvilág, Sarmaság, 1977
2. BONDÁR, 1997 – Bondár Ferenc: Árpád falu története, Gyula, 1996-1997
3. BOROVSZKY, 1901 – Borovszky Samu: Magyarország vármegyéi és városai, Budapest, 1901
4. DUKRÉT, 2009 – Dukrét Géza: Épített örökségünk Bihar megyében, Nagyvárad, 2009
5. DUKRÉT, 2003 – A műemlékvédelem fölöttébb szükséges voltáról, szerkesztette Dukrét Géza, Nagyvárad, 2003
6. VARGA, 1998 – Erdély etnikai és felekezeti statisztikája II. Bihar, Máramaros, Szatmár és Szilágy megye, Népszámlálási adatok 1850/1869–1992 között, Összeállította Varga E. Árpád. Csíkszereda, 1998.

Internetes források

1. INT-1 - <https://www.cjbihor.ro/hu/termeszeti-ko%cc%88rnyzet/> (2025. 10. 27.)
2. INT-2 - <https://padis.hu/iranytu/bihar-megye.html> (2025. 11. 02.)
3. INT-3 - http://data.hbml.hu/kozigazgas/tanulmanyok/tanulmany_szf_3.htm (2025. 11. 03.)
4. INT-4 - <https://macse.hu/db/gudenus/gudenus.php> (2025. 10. 27.)
5. INT-5 - <https://www.explorecarpathia.eu/hu/romania/arpad-markovits-kuria> (2025. 10. 27.)
6. INT-6 - <https://www.ancpi.ro/> (2025. 10. 29.)
7. INT-7 - <https://monumenteuitate.org/ro/monument/114/Arpasel-Markovits> (2025. 10. 27.)
8. INT-8 - https://stilustan2.wordpress.com/wp-content/uploads/2019/09/mc5b1vtc3b6rt-ismc3a9t3a9s_11_eklektika-szimbolozmus-szecesszic3b3.pdf (2025. 11. 02.)
9. INT-9 - <https://bhertektar.ro/ertektar/ertekek/markovits-kuria-arpadon.html> (2025. 10. 27.)

Mellékletek

1. Számú melléklet: Teljes fakataszter táblázat

Forrás: Szabó Adél (2025)

Sorszám	Latin név	Magyar név	Törzsátmérő (cm)	Fa magassága (m)	Lomkorona átmérő (m)	Kéreg/ törzs állapot	Korona állapota	Gyökérzet állapota
1	Acer campestre	Mezei juhar	182	10.2	2.5	4	5	5
2	Acer campestre	Mezei juhar	289	11.9	10	4	5	5
3	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	169	13.6	5	5	5	5
4	Chamaecyparis lawsoniana	Oregoni hamisciprus	113	6.8	5	1	5	4
5	Acer campestre	Mezei juhar	193	12	10	4	2	5
6	Acer campestre	Mezei juhar	178.5	13	7	3	4	4
7	Acer campestre	Mezei juhar	181	14	5	5	4	4
8	Crataegus monogyna	Egybibés galagonya	146	12.5	5	5	5	5
9	Acer campestre	Mezei juhar	177.5	13.5	5	5	5	3
10	Acer campestre	Mezei juhar	161	14	5	5	5	5
11	Acer campestre	Mezei juhar	197	13	7	5	5	3
12	Crataegus monogyna	Egybibés galagonya	121.5	6	5	1	5	4
13	Crataegus monogyna	Egybibés galagonya	126	5.5	4	5	4	5
14	Acer campestre	Mezei juhar	228	10	5	3	5	5
15	Acer campestre	Mezei juhar	120	8	4	5	5	5
16	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	107	8	5	5	5	4
17	Acer campestre	Mezei juhar	108	7	5	5	5	5
18	Picea abies	Közönséges lucfenyő	219	20	9	5	5	3
19	Picea abies	Közönséges lucfenyő	148	18	5	5	5	5
20	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	214	13	8	5	4	5
21	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	375	15	15	5	5	4
22	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	227	12	11	5	5	5
23	Crataegus monogyna	Egybibés galagonya	121	6	7	3	4	5
24	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	139.5	10	4	5	3	5
25	Chamaecyparis lawsoniana	Oregoni hamisciprus	125	13	5	4	4	5
26	Acer campestre	Mezei juhar	141.5	15	4	3	5	5
27	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	227	12	12	4	5	5
28	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	185	14	5	5	5	4
29	?	?	155	13	5	5	5	4
30	?	?	189	12	9	5	5	5
31	?	?	174	14	5	5	5	5
32	?	?	146	14	5	5	5	5
33	?	?	196.5	15	5	5	5	5
34	Acer campestre	Mezei juhar	129	10	8	5	5	5
35	Crataegus monogyna	Egybibés galagonya	133	5	3	5	5	5
36	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	102.8	10	6	5	5	5
37	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	121	11	5	5	5	5
38	Acer negundo	Zöld juhar	90	7	5	3	5	5
39	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	88	7	7	5	5	5
40	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	103.7	8	7	5	5	5
41	Acer negundo	Zöld juhar	106	8	10	3	5	5
42	Maclura pomifera	Narancseper	143.5	10	8	5	5	5
43	Maclura pomifera	Narancseper	300	15	12	5	5	4

44	Maclura pomifera	Narancseper	294	13	7	5	5	5
45	Maclura pomifera	Narancseper	298	15	10	1	4	3
46	Maclura pomifera	Narancseper	278	15	8	1	4	2
47	Maclura pomifera	Narancseper	256	15	9	1	4	2
48	Acer negundo	Zöld juhar	292	13	9	3	4	4
49	Acer campestre	Zöld juhar	257	15	8	5	5	5
50	Maclura pomifera	Narancseper	178	12	8	5	5	5
51	Maclura pomifera	Narancseper	243	14	7	5	5	5
52	Maclura pomifera	Narancseper	285	13	9	5	5	5
53	Maclura pomifera	Narancseper	184	10	7	5	2	5
54	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	181.5	11	7	5	5	5
55	Maclura pomifera	Narancseper	174	12	8	5	5	5
56	Maclura pomifera	Narancseper	166.5	13	5	5	5	5
57	Maclura pomifera	Narancseper	151	10	4	5	5	5
58	Maclura pomifera	Narancseper	203	11	8	5	5	5
59	Tilia x europaea	Európai hárs	74	9	9	5	5	5
60	Picea abies	Közönséges lucfenyő	157.8	18	5	5	5	5
61	Tilia x europaea	Európai hárs	103.8	13	4	5	5	5
62	Picea abies	Közönséges lucfenyő	168	19	5	5	5	5
63	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	233.5	15	10	5	5	5
64	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	263.1	15	10	5	5	5
65	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	211	13	4	5	5	5
66	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	194	19	7	5	5	5
67	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	194.7	12	7	3	4	5
68	Acer campestre	Mezei juhar	148.6	8	5	3	4	5
69	Acer campestre	Mezei juhar	145	12	4	5	5	5
70	Acer campestre	Mezei juhar	155	11	9	5	5	5
71	Acer campestre	Mezei juhar	153	13	5	5	5	5
72	Acer negundo	Zöld juhar	124.4	6	5	4	2	4
73	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	175	15	7	5	5	5
74	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	301	17	15	4	5	5
75	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	468	20	18	3	5	5
76	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	158	15	5	5	5	5
77	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	199	16	6	5	5	5
78	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	217	13	8	5	5	5
79	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	224	16	8	4	4	4
80	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	152	13	6	5	5	5
81	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	146.2	13	6	5	5	5
82	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	181	16	8	5	5	5
83	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	271	13	5	3	5	5
84	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	133	12	5	5	5	5
85	Acer campestre	Mezei juhar	146	13	4	4	5	5
86	Acer campestre	Mezei juhar	164	12	5	5	5	5
87	Crataegus monogyna	Egybibés galagonya	74.8	5	2	5	5	5
88	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	84.3	8	8	5	5	5
89	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	318	18	20	5	5	5
90	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	240.9	16	9	5	5	5

91	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	195.9	17	9	5	5	5
92	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	208	16	9	5	5	5
93	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	190.6	17	10	5	5	5
94	Acer campestre	Mezei juhar	157.6	13	4	4	5	5
95	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	185.3	15	7	5	5	5
96	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	420	20	15	3	5	5
97	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	262	15	7	4	5	5
98	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	310	18	17	4	5	5
99	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	139.6	16	5	5	5	5
100	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	206	18	8	4	5	5
101	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	139.4	13	4	5	5	5
102	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	184.7	9	10	1	2	5
103	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	132.3	14	4	5	5	5
104	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	186	18	7	5	5	5
105	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	190.3	17	10	5	5	5
106	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	374	20	11	5	5	5
107	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	133	16	4	5	5	5
108	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	167.8	12	8	5	5	5
109	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	156.9	14	5	5	5	5
110	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	127.8	18	5	5	5	5
111	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	138	17	8	5	5	5
112	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	361	21	12	3	5	5
113	Acer campestre	Mezei juhar	128	9	8	3	5	5
114	Acer campestre	Mezei juhar	212	11	8	5	5	5
115	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	154.6	9	11	5	5	5
116	Acer campestre	Mezei juhar	115	9	13	5	5	5
117	Acer campestre	Mezei juhar	137.5	12	4	5	5	5
118	Acer negundo	Zöld juhar	171.8	13	5	5	5	5
119	Acer campestre	Mezei juhar	226.8	11	4	5	5	4
120	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	136.9	13	5	5	5	5
121	Acer campestre	Mezei juhar	171.5	10	5	5	5	4
122	Acer campestre	Mezei juhar	214	10	3	3	4	5
123	Acer campestre	Mezei juhar	305	12	25	5	5	5
124	Acer campestre	Mezei juhar	196	11	4	5	5	5
125	Acer campestre	Mezei juhar	117	10	2.5	5	5	5
126	Acer campestre	Mezei juhar	203.5	7	4	4	4	4
127	Acer campestre	Mezei juhar	167	8	2	5	5	5
128	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	192.5	7	10	5	5	5
129	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	182.6	7	5	4	5	5
130	Prunus spp.	-	98.2	6	3	3	5	5
131	Acer campestre	Mezei juhar	114.3	8	2	5	5	4
132	Acer campestre	Mezei juhar	282.6	7	4	5	5	5
133	Acer campestre	Mezei juhar	259.5	9	6	4	5	5
134	Acer campestre	Mezei juhar	183	7	10	4	5	5
135	Acer campestre	Mezei juhar	136	10	2	3	5	5
136	Acer campestre	Mezei juhar	148	12	4	5	5	5
137	Carpinus betulus	Közönséges gyertyán	151.6	10	5	5	5	3
138	Carpinus betulus	Közönséges gyertyán	191.7	9	8	5	5	3
139	Acer campestre	Mezei juhar	129	10	2	5	5	4

140	Carpinus betulus	Közönséges gyertyán	239.4	12	5	5	5	5
141	Carpinus betulus	Közönséges gyertyán	236	8	4	4	5	5
142	Acer campestre	Mezei juhar	166	10	5	5	5	4
143	Tilia platyphyllos	Nagylevelű hárs	232	12	3	5	5	5
144	Acer campestre	Mezei juhar	173	7	3	5	5	4
145	Acer campestre	Mezei juhar	215	12	5	5	5	5
146	Acer campestre	Mezei juhar	141.7	9	3	5	5	5
147	Tilia platyphyllos	Nagylevelű hárs	169	8	3	5	2	5
148	Acer campestre	Mezei juhar	133.7	4	2	4	4	4
149	Acer campestre	Mezei juhar	200	10	7	5	5	5
150	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	106	6	7	5	5	5
151	Acer campestre	Mezei juhar	209	10	15	5	5	5
152	Acer campestre	Mezei juhar	174.5	11	8	5	5	5
153	Acer campestre	Mezei juhar	421	20	15	5	4	3
154	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	183	8	3	5	5	5
155	Acer campestre	Mezei juhar	169	12	10	4	5	5
156	Tilia cordata	Kislevelű hárs	127.3	6	10	5	5	5
157	Acer campestre	Mezei juhar	178.7	12	15	5	5	5
158	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	168.6	10	6	5	5	5
159	Acer campestre	Mezei juhar	182.4	6	8	5	5	5
160	Acer campestre	Mezei juhar	226	12	4	5	5	5
161	Acer campestre	Mezei juhar	225	17	10	5	5	5
162	Acer campestre	Mezei juhar	138.3	10	7	5	4	5
163	Acer campestre	Mezei juhar	244	11	7	5	5	5
164	Acer campestre	Mezei juhar	324	8	15	5	5	5
165	Acer campestre	Mezei juhar	210.6	11	7	5	5	5
166	Acer campestre	Mezei juhar	194.4	8	6	5	5	5
167	Carpinus betulus	Közönséges gyertyán	197.3	10	12	5	5	5
168	Quercus robur	Kocsányos tölgy	303	13	4	5	5	5
169	Acer campestre	Mezei juhar	184.6	10	9	5	5	5
170	Carpinus betulus	Közönséges gyertyán	395	13	20	5	5	5
171	Carpinus betulus	Közönséges gyertyán	192.3	9	7	5	5	5
172	Acer campestre	Mezei juhar	170	10	5	5	5	5
173	Carpinus betulus	Közönséges gyertyán	172	12	9	5	5	5
174	Acer campestre	Mezei juhar	254.3	13	10	5	5	5
175	Acer campestre	Mezei juhar	143.8	10	6	5	5	5
176	Acer campestre	Mezei juhar	228.9	17	6	5	5	5
177	Aesculus hippocastanum	Közönséges vadgesztenye	190.4	20	5	5	5	5
178	Quercus robur	Kocsányos tölgy	394.3	15	10	5	5	5
179	Carpinus betulus	Közönséges gyertyán	194	10	7	5	5	5
180	Acer campestre	Mezei juhar	215	20	9	5	4	5
181	Acer campestre	Mezei juhar	172.6	10	6	5	5	5
182	Acer campestre	Mezei juhar	139.7	13	4	5	5	5
183	Acer campestre	Mezei juhar	169.3	17	8	5	4	4
184	Acer campestre	Mezei juhar	168.4	10	8	5	4	5
185	Platanus spp	platán	354	27	11	4	5	5
186	Platanus spp	platán	297	18	10	5	5	5
187	Acer campestre	Mezei juhar	137.4	17	9	5	4	4

188	Acer campestre	Mezei juhar	254.3	20	9	5	5	5
189	Acer campestre	Mezei juhar	261.4	15	9	5	5	5
190	Acer campestre	Mezei juhar	252	20	10	5	5	5
191	Carpinus betulus	Közönséges gyertyán	318.4	29	14	4	5	5
192	Platanus spp	platán	197.2	10	10	4	5	5
193	Platanus spp	platán	251.6	15	9	4	4	5
194	Quercus robur	Kocsányos tölgy	289.7	20	10	5	5	4
195	Acer campestre	Mezei juhar	337.8	25	13	5	5	5
196	Acer campestre	Mezei juhar	190	11	7	4	5	5
197	Carpinus betulus	Közönséges gyertyán	175	17	5	5	5	4
198	Acer campestre	Mezei juhar	318.7	25	12	4	5	5
199	Acer campestre	Mezei juhar	172	10	10	4	4	4
200	Acer platanoides	Korai juhar	278	15	9	4	4	4
201	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	294	28	10	5	5	5
202	Acer campestre	Mezei juhar	342.6	25	13	5	5	5
203	Acer campestre	Mezei juhar	282.7	23	10	4	5	5
204	Carpinus betulus	Közönséges gyertyán	242.6	15	9	5	5	5
205	Acer campestre	Mezei juhar	203	11	8	4	4	4
206	Carpinus betulus	Közönséges gyertyán	149.3	17	4	5	4	5
207	Acer campestre	Mezei juhar	222	20	8	4	4	4
208	Acer campestre	Mezei juhar	138.3	15	5	5	5	5
209	Acer campestre	Mezei juhar	144	10	4	5	5	5
210	Acer campestre	Mezei juhar	198.7	15	8	5	5	5
211	Acer campestre	Mezei juhar	198.4	20	8	4	5	4
212	Acer campestre	Mezei juhar	193.2	20	8	5	4	4
213	Acer campestre	Mezei juhar	221	15	8	4	5	5
214	Acer campestre	Mezei juhar	195	17	9	5	5	5
215	Acer pseudoplatanus	Hegyi juhar	187	11	9	4	5	5
216	Acer campestre	Mezei juhar	204.7	20	8	4	5	5
217	Acer campestre	Mezei juhar	142.6	10	5	5	5	4
218	Acer campestre	Mezei juhar	171.8	17	8	5	5	5
219	Acer campestre	Mezei juhar	193	15	9	4	5	5
220	Tilia cordata	Kislevelű hárs	117.8	11	5	5	4	4
221	Acer campestre	Mezei juhar	116.7	15	5	4	5	5
222	Acer campestre	Mezei juhar	134.4	11	4	5	5	5
223	Acer campestre	Mezei juhar	165.2	17	7	5	5	5
224	Acer campestre	Mezei juhar	226	20	10	5	4	5
225	Ulmus glabra	Hegyi szil	150.69	15	4	5	5	5
226	Acer campestre	Mezei juhar	203	20	8	4	5	5
227	Acer campestre	Mezei juhar	146.4	15	5	5	5	5
228	Acer campestre	Mezei juhar	147.3	15	5	5	5	4
229	Acer campestre	Mezei juhar	176.5	10	8	4	5	5
230	Acer campestre	Mezei juhar	168.4	10	7	4	4	4
231	Acer campestre	Mezei juhar	206	20	9	4	4	4
232	Acer campestre	Mezei juhar	174	17	8	5	5	5
233	Acer campestre	Mezei juhar	121	11	7	5	5	4
234	Ulmus glabra	Hegyi szil	136	11	11	5	5	4
235	Quercus robur	Kocsányos tölgy	278.2	20	9	5	5	5

236	Acer campestre	Mezei juhar	159.4	15	5	5	5	4
237	Acer campestre	Mezei juhar	193.4	20	7	5	4	4
238	Acer campestre	Mezei juhar	187	10	9	5	5	5
239	Acer campestre	Mezei juhar	122	11	10	5	4	5
240	Acer campestre	Mezei juhar	254	15	7	5	4	5
241	Acer campestre	Mezei juhar	362	25	15	4	5	5
242	Acer campestre	Mezei juhar	160.3	15	6	4	4	5
243	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	152.7	17	6	5	5	5
244	Acer campestre	Mezei juhar	123.4	15	5	4	5	5
245	Acer campestre	Mezei juhar	147.6	10	7	5	5	5
246	Acer campestre	Mezei juhar	271.3	20	8	4	5	5
247	Acer campestre	Mezei juhar	161.8	10	8	5	5	5
248	Acer campestre	Mezei juhar	209.7	20	9	4	4	4
249	Carpinus betulus	Közönséges gyertyán	210.3	20	10	5	5	5
250	Acer campestre	Mezei juhar	199	15	5	5	4	4
251	Acer campestre	Mezei juhar	135.2	10	8	4	4	4
252	Acer campestre	Mezei juhar	121.7	11	4	4	4	5
253	Acer campestre	Mezei juhar	155.3	10	8	4	4	4
254	Acer negundo	Zöld juhar	113.7	11	12	5	5	5
255	Robinia pseudoacacia	Fehér akác	189	20	8	5	5	5
256	Robinia pseudoacacia	Fehér akác	143.6	18	5	4	4	5
257	Robinia pseudoacacia	Fehér akác	130.3	15	4	5	5	4
258	Robinia pseudoacacia	Fehér akác	132.7	15	4	5	4	4
259	Robinia pseudoacacia	Fehér akác	310.2	25	10	5	5	5
260	Robinia pseudoacacia	Fehér akác	163.7	10	4	5	5	5
261	Maclura pomifera	Narancseper	252.7	20	8	5	5	5
262	Robinia pseudoacacia	Fehér akác	309	20	10	5	5	5
263	Acer campestre	Mezei juhar	238	20	8	5	4	5
264	Acer campestre	Mezei juhar	129.4	11	4	5	5	5
265	Acer campestre	Mezei juhar	172.6	20	6	4	5	5
266	Acer campestre	Mezei juhar	183	10	7	5	5	5
267	Acer campestre	Mezei juhar	126.2	15	4	5	4	5
268	Acer campestre	Mezei juhar	111	10	4	5	5	5
269	Prunus spp.	-	79.2	5	2	5	5	5
270	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	285.8	20	6	4	4	5
271	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	185	15	6	5	5	5
272	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	155	10	5	5	5	5
273	Tilia tomentosa	Ezüst hárs	171	10	7	-	5	5
Aljnövényzet								
	Lamium purpureum							
	Taraxacum spp							
	Stellaria media							
	Ranunculus spp							
	Corydalis cava							
	Narcissus spp							
	Convallaria majalis							
	Bellis perennis							
	Ornithogalum umbellatum							

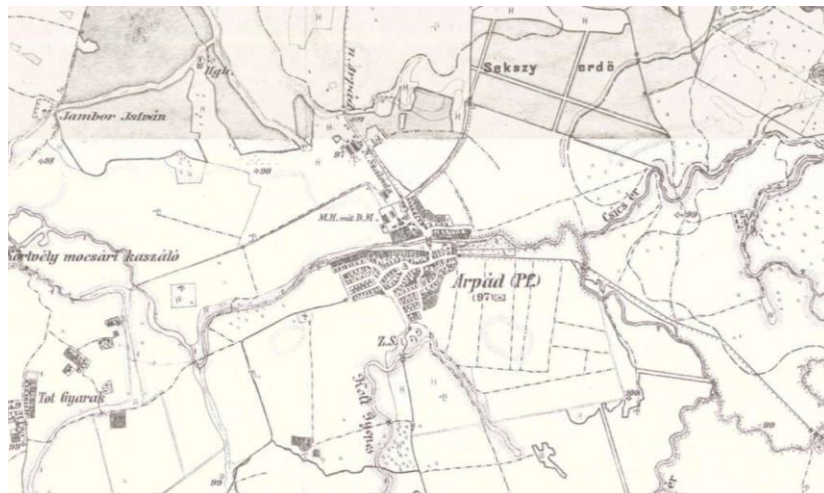
2. Számú melléklet: Árpád az Első Katonai Felmérés idején (1782-1785)
Forrás: arcanum.hu

3. Számú melléklet: Árpád a Második Katonai Felmérés idején (1863)
Forrás: arcanum.hu

4. Számú melléklet: Árpád a Harmadik Katonai Felmérés idején (1884)
Forrás: arcanum.hu

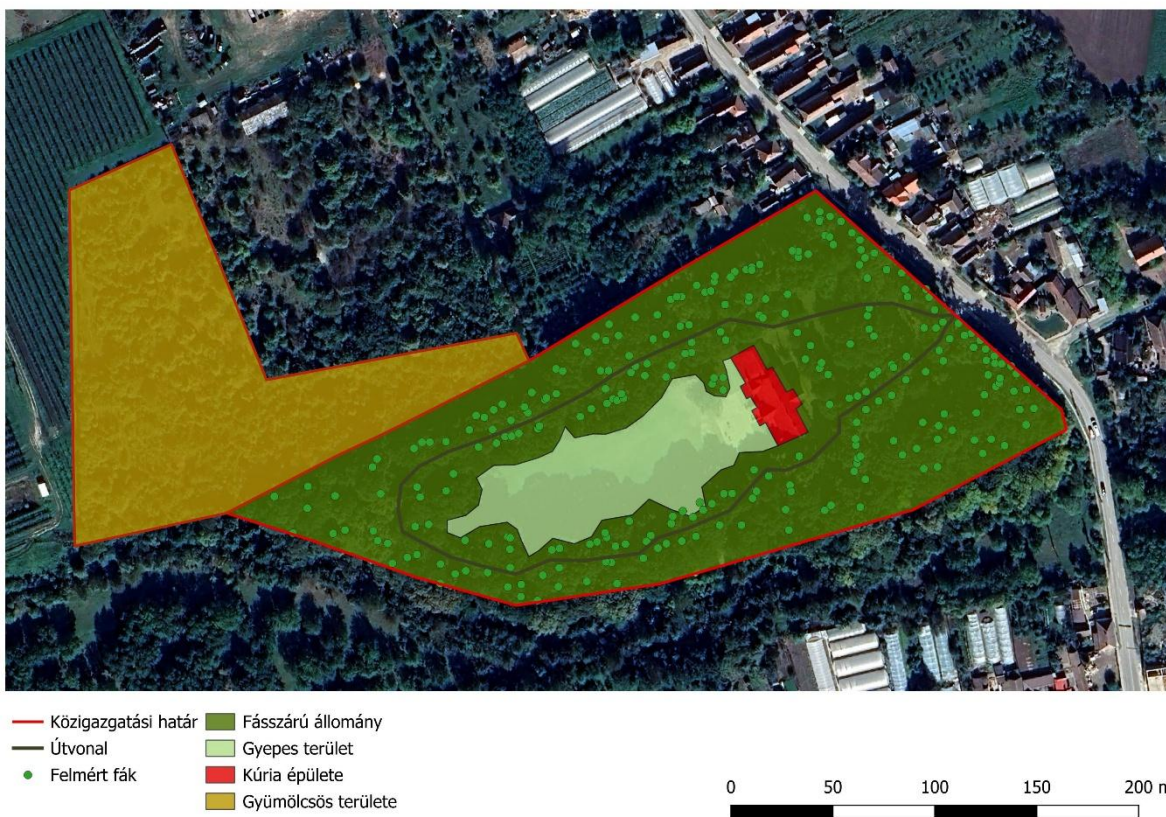

5. Számú melléklet: Árpád az 1941-es Katonai Felmérés idején
 Forrás: arcanum.hu

6. Számú melléklet: Markovits-kúria és a mellette húzódó gyümölcsös 2025-ben
 Forrás: Szabó Adél (2025)

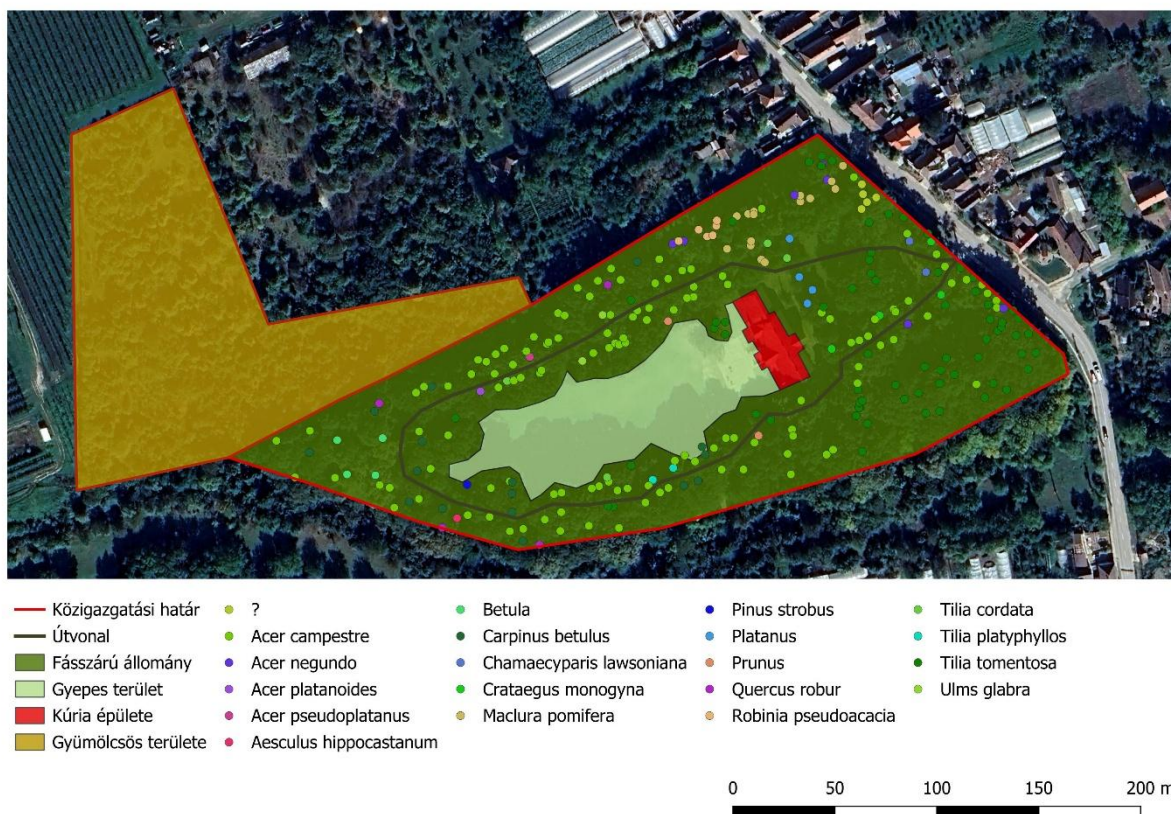

7. Számú melléklet: A kúria területfelhasználási térképe, felmért fákkal, látványtengellyel 2025-ben
 Forrás: Szabó Adél (2025)

8. Számú melléklet: Egyed szerinti eloszlás térképe
 Forrás: Szabó Adél (2025)

9. Számú melléklet: Helyzetfelmérési táblázat a kúria állapotáról

Forrás: Szabó Adél (2025)

Kúria szerepe a helyi közösségben	Épület állapota	Kert állapota	Növényállomány állapota	Köztéri bútorok
2024-ig				
nincs szerepe	leromlott, elhagyatott, elzárt, megközelíthetetlen	elhanyagolt, benőtt, elzárt, látogathatatlan	sok invazív faj, elburjánzott, sűrű, elhanyagolt	nincs
2024 ősz				
néhány kulturális cél: fogathajtó versenyek, szüreti bálók	leromlott, de látogatható	minimális változások, látogatható, kitakarított	visszavágott, főút felől ültetett sövény, túlburjánzott cserjeszint kiirtva	nincs
2025 ősz				
számos kulturális célok: fogathajtó versenyek, szüreti bálók, egyházi programok, születésnapok, Árpisz programok(tánc est, gyereknap, mozi est)	nyílászáró csere, belső falak minimális felújítása, padló felújítása	teljesen kitakarított, új szórt burkolat megjelenése, kisebb híd kialakítása a régebbi patak felett, új virágágyak megjelenése	megnyírt helyi növények, karbantartott meglévő növényállomány, új egynyári virágok megjelenése, újrahasznosított helyeken kiültetések, virágcserepek	padok, szemetesek, közvilágítás, díszelemek, toalett
2025 ősz				
számos kulturális célok: fogathajtó versenyek, szüreti bálók, egyházi programok, születésnapok, Árpisz programok(tánc est, gyereknap, mozi est)	nyílászáró csere, belső falak minimális felújítása, padló felújítása	teljesen kitakarított, új szórt burkolat megjelenése, kisebb híd kialakítása a régebbi patak felett, új virágágyak megjelenése	megnyírt helyi növények, karbantartott meglévő növényállomány, új egynyári virágok megjelenése, újrahasznosított helyeken kiültetések, virágcserepek	padok, szemetesek, közvilágítás, díszelemek, toalett

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat

III. Hallgatói Követelményrendszer

III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat

6.13. sz. függelék: A MATE egységes szakdolgozat / diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója

4.2. sz. melléklete: Nyilatkozat a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió nyilvános hozzáféréseiről és eredetiségéről (módosítva: 2025. október 16.)

NYILATKOZAT

a szakdolgozat¹ nyilvános hozzáféréseiről és eredetiségéről

A hallgató neve: SZABÓ ADÉL

A Hallgató Neptun kódja: QY5KBM

A dolgozat címe: AZ ÁRPÁDI MARKOVITS-KÚRIA TÖRTÉNETI KUTATÁSA

A megjelenés éve: 2025.

A konzulens intézetének neve: TÁJÉPÍTÉSZETI, TELEPÜLÉSTERVEZÉSI ÉS DÍSZKERTÉSZETI INTÉZET

A konzulens tanszékének a neve: KERTMŰVÉSZETI ÉS KERTÉPÍTÉSZETI TANSZÉK

Kijelentem, hogy az általam benyújtott szakdolgozat² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem. Továbbá kijelentem, hogy a dolgozat elkészítése során alkalmazott mesterséges intelligencia-eszközök (pl. szöveggenerálás, nyelvi javítás, fordítás, adatelemzés) használata nem helyettesítette a saját kutatási és alkotói munkámat, azok alkalmazását a források között vagy a módszertani részben feltüntettem, és a szakmai-etikai elvárásoknak megfelelően jártam el.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkor szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem könyvtári repozitori rendszerébe. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után

nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem könyvtári repozitori rendszerében.

Kelt: 2025. év OKTÓBER hó 31. nap

Szabó

Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

NYILATKOZAT

GECSÉNYÉ DR. TAR IMOLA (név) (Szabó Adél hallgató Neptun azonosítója: QY5KBM)
konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a szakdolgozatot¹ áttekintettem, a hallgatót az
irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól
tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő
védésre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*3}

Kelt: 2025. év OKTÓBER hó 31. nap

_____
belső konzulens

---

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendó.

³ A megfelelő aláhúzendó.

Hallgatók, doktoranduszok nyilatkozata mesterséges intelligencia (MI) alkalmazásáról

1. Általános adatok

Hallgató neve:	SZABÓ ADÉL
Neptun-kódja:	QY5KBM
Képzési szint (a megfelelőt jelölje X-szel):	☒ BSc/BA ☐ MSc/MA ☐ Doktori (PhD) ☐ Egyéb: .....
Tantárgy neve/kódja*:	SZAKDOLGOZAT KÉSZÍTÉS „A” TETTD109N
A munka címe:	AZ ÁRPÁDI MARKOVITS-KÚRIA TÖRTÉNETI KUTATÁSA

* doktori értekezés esetén nem kitöltendő

2. Nyilatkozat az MI használatáról

Alulírott, etikai felelősségem teljes tudatában az alábbi nyilatkozatot teszem:

(Kérjük, válasszon egyet az alábbi lehetőségek közül!)

A) Nem alkalmaztam mesterséges intelligencia rendszert vagy szolgáltatást.

(Amennyiben ezt jelölte, a további táblázatok kitöltése nem szükséges.)

B) Alkalmaztam mesterséges intelligencia rendszert vagy szolgáltatást.

(Kérjük, töltsse ki a vonatkozó táblázatokat!)

3. A mesterséges intelligencia használatának részletezése

I. TÁBLÁZAT: Asszisztensi vagy kisebb mértékű felhasználás (pl. fordítás, nyelvi korrektúra, ötletelés stb.)

(Ezen felhasználások esetében a konkrét promptok és válaszok csatolása nem szükséges.)

A felhasználás célja	Alkalmazott MI-eszköz neve és verziója	Érintett rész (ha nem a szöveg egészére vonatkozik)
NYELVI KORREKTÚRA	PERPLEXITY PRO	

II. TÁBLÁZAT: Jelentős tartalmi hozzájárulás (pl. egy teljes ábra vagy egy hosszabb szövegrész generálása)

(Ezekben az esetekben a felhasznált kulcsfontosságú promptok és az MI által adott nyers válaszok dokumentálása és a munka mellékletében való csatolása szükséges.)

A felhasználás célja	Alkalmazott eszköz verziója, elérhetősége	MI-neve, Az érintett fejezet / ábra / táblázat pontos sorszáma	A prompt-naplót tartalmazó melléklet bejegyzésének sorszáma

3/A. Oktató által előírt kiegészítő szabályok (ha vannak)

Amennyiben az adott tantárgy oktatója vagy témavezetője az MI-eszközök használatára vonatkozóan külön szabályokat vagy elvárásokat határozott meg, kérjük, az alábbi mezőben foglalja össze ezeket:

Pl. az MI használatának tilalma bizonyos feladattípusokra; csak konkrét eszköz használata engedélyezett; eltérő hivatkozási elvárások; dokumentációs forma stb.

Oktató vagy témavezető által előírt szabályok:

.....

.....

.....

.....

4. Minden hallgatóra vonatkozó nyilatkozat:

Kijelentem, hogy az MI által esetlegesen generált tartalmakat minden esetben kritikailag felülvizsgáltam, szerkesztettem és a munkába illesztettem. A leadott munka minden eleméért, annak eredetiségéért és tudományos helytállóságáért teljes körű felelősséget vállalok. Tudomásul veszem, hogy a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem a benyújtott munkát mesterséges intelligencia detektorral ellenőrizheti, és eljárást kezdeményezhet, amennyiben a nyilatkozatom valótlan vagy hiányos.

Kelt: ..... BUDAPEST ..... 2025. OKTÓBER ..... hó ..... nap

Szabó

G. Tar Juvola

.....
Hallgató aláírása

.....
Konzulens/Témavezető aláírása